

LIETUVOS MOKINIŲ NEFORMALIOJO ŠVIETIMO CENTRAS

**2013-2014 M. M. MOKINIŲ PROFESINIO ORIENTAVIMO (UGDYMO KARJERAI)
STEBĖSENOS ATASKAITA**

Vilnius, 2015

TURINYS

Įvadas	3
1. Sąvokos ir sutrumpinimai	4
2. Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos organizavimas ir vykdymas	7
2.1. Stebėsenos teisinė bazė, tikslas, uždaviniai, objektas	7
2.2. Stebėsenos apimtis ir duomenų šaltiniai	8
3. Pagrindiniai stebėsenos rezultatai ir jų analizė	10
3.1. Ugdymo karjerai konteksto rodikliai	11
3.2. Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymas	13
3.3. Karjeros specialistų kvalifikacija ir kompetencija	17
3.4. Kaip sudaromos sąlygos mokiniams įgyti karjeros kompetencijų	25
3.5. Mokinių karjeros kompetencijos – profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) rezultatas	34
3.6. Mokinių perėjimas iš vieno švietimo lygmens į kitą	37
4. Rekomendacijos ir siūlymai	43
4.1. Rekomendacijos stebėsenos modelio tobulinimui	43
4.2. Rekomendacijos profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) kokybės tobulinimui	46
Naudota literatūra ir šaltiniai	49
Priedai	51
1 priedas. Profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos rodiklių sąrašas	
2 priedas. Šalies rodiklių lentelė (pagal institucijos grupę)	
3 priedas. Šalies rodiklių lentelė (pagal savivaldybes)	

Ivadas

Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, siekdamas surinkti informaciją, kuri svarbi mokinių profesinio orientavimo kokybei užtikrinti, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-1090/A1-314 „Dėl Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo” ir projekte „Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme” sukurtu mokinių ugdymo karjerai stebėsenos modeliu, 2013-2015 m. antrą kartą vykdė mokinių profesinio orientavimo stebėseną. Dėl profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos rodiklių ir jų aprašų tikslinimo, informacinės sistemos tobulinimo, stebėsenos duomenų teikimo buvo konsultuojamasi su LR Švietimo ir mokslo ministerijos specialistais, UAB “S2P”, Švietimo informacinių technologijų centru, buvo teikiama informacija savivaldybių administracijomis, bendrojo ugdymo mokyklomis ir profesinio mokymo įstaigomis.

Šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie 2013-2014 mokslo metais buvusią ugdymo karjerai aplinką, profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymą, karjeros specialistų kvalifikaciją ir kompetenciją, mokinių karjeros kompetencijas ir sąlygas jas ugdyti(s), taip pat pateikiamos rekomendacijos ir siūlymai, kaip būtų galima pagerinti šalies ugdymo karjerai būklę ir patobulinti stebėsenos kokybę. Ataskaita skirta profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) politiką formuojančiai Švietimo ir mokslo ministerijai, profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) įgyvendinimą koordinuojančioms savivaldybių administracijoms, mokinių profesinį orientavimą (ugdymą karjerai) organizuojančioms ir vykdančioms bendrojo ugdymo mokykloms, profesinio mokymo įstaigoms ir visiems suinteresuotiesiems.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro Ugdymo karjerai skyriui (el. paštu: jolanta.zaboriene@lmnsc.lt).

1. Sąvokos ir sutrumpinimai

1 lentelėje pateikiamos pagrindinės Ugdymo karjerai stebėsenos informacinėje sistemoje (UKSIS) ir šioje ataskaitoje vartojamos sąvokos ir sutrumpinimai.

1 lentelė. Sąvokos ir sutrumpinimai

Sąvokos ir sutrumpinimai	Paaškinimai
Analitinė informacija	Duomenimis grįsti apibendrinimai ir išvados.
Bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai	Mokiniai, kurie mokosi pagal pagrindinio ugdymo programos pirmąją dalį (5–8 klasės); mokiniai, kurie mokosi pagal pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį (9–10 klasės (gimnazijos I-II klasės)); mokiniai, kurie mokosi pagal vidurinio ugdymo programą (11–12 klasės (gimnazijos III-IV klasės)).
Eurostatas	ES statistikos tarnyba. Nuoroda internete: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/
Karjeros kompetencijos	Žinios, gebėjimai ir nuostatos apie save, mokymosi, saviraiškos ir darbo galimybes, karjeros sprendimų priėmimą, karjeros planavimą, derinimą su kitomis gyvenimo sritimis ir realizavimą (2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-1090/A1-314 “Dėl profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo”).
Karjeros specialistai	Asmenys, kurie “vadovauja ugdymui karjerai, profesiniam informavimui ir profesiniam konsultavimui skirtos ... specialistų grupės darbui, koordinuoja ir vykdo susijusias veiklas ¹ , specialistai, atsakingi “už profesinio orientavimo veiklos koordinavimą mokykloje” ² , taip pat

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-1090/A1-314 „Dėl Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 82-4284).

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 21 d. įsakymas Nr. V-1392 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. ISAK-1387 „Dėl vidurinio ugdymo programos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2011, Nr. 97-4599).

	profesinio informavimo konsultantai ³ (profesijos patarėjai ⁴ , socialiniai pedagogai, mokyklų psichologai) ir 2013-2014 mokslo metais Projekte ⁵ dirbę karjeros koordinatoriai.
Profesinio mokymo įstaigų mokiniai	Mokiniai, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo; mokiniai, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti tik kvalifikaciją; mokiniai, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems kartu su kvalifikacija įgyti ir vidurinį išsilavinimą; mokiniai, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą.
Profesinis orientavimas	“...vykdomas teikiant ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas”. Jo tikslas – “padėti asmenims sąmoningai rinktis jiems tinkamas švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų, aktyviai kurti savo karjerą” (Remiantis 2012 m. Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu). <i>Stebėsenoje sąvoka „ugdymas karjerai“ buvo naudojama kaip sąvokos „profesinis orientavimas“ sinonimas.</i>
Profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) darbo patirtis	Metų suma, kai buvo atliekamos tiesiogiai su profesiniu orientavimu (ugdymu karjerai) susijusios funkcijos, įrašytos pareiginiuose nuostatuose arba priskirtos įstaigos vadovo įsakymu.
Profesinio orientavimo	Profesiniam orientavimui panaudotų mokinio krepšelio lėšų, skirtų mokinių pažintinei veiklai ir profesiniam orientavimui (remiantis Lietuvos

³ 2007 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. ISAK-362 „Dėl profesinio informavimo standarto patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 32-1169).

⁴ 2007 m. kovo 13 d. įsakymas Nr. ISAK-362 „Dėl profesinio informavimo standarto patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 32-1169), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 4 d. įsakymas Nr. 605 „Dėl mokinių profesiniam konsultavimui skirtų lėšų naudojimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 41-1551), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 24 d. įsakymas Nr. V-1418 “Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. ISAK-1407 „Dėl pareigybių, kurias atliekant darbas yra laikomas pedagoginiu, sąrašo patvirtinimo“ papildymo (Žin., 2010, Nr. 101-5231)

⁵ Projektas “Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyje (I etapas)“ Nr. VP1-2.3-ŠMM-01-V-01-002

(ugdymo karjerai)	Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. 791), suma. lėšos
Profesinio orientavimo stebėseną (ugdymo karjerai stebėseną)	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos ir jos įgaliotų institucijų, savivaldybių administracijų ir jų įgaliotų institucijų, bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų vykdoma nuolatinė bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių (išskyrus besimokančiuosius pagal pradinio ugdymo programą ir pagal profesinio mokymo programą besimokančius mokinius, kurie stodami turėjo aukštesnį už vidurinį išsilavinimą) profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) sistemos būklės ir kaitos analizė, vertinimas, prognozavimas, remiantis turimais duomenimis ir rodikliais.
Projektas	Projektas “Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme (I etapas)” Nr. VP1-2.3-ŠMM-01-V-01-002.
Rodiklis	Kiekybinis arba kokybinis požymis, iš kurio sužinoma planavimui, valdymui ir kontrolei reikiama informacija, galinti padidinti valdymo veiksmingumą. Pvz., „ <i>Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusių su profesiniu orientavimu (ugdymu karjerai), dalis (procentais)</i> “.
Stebėsenos duomuo	Kokybinė (aprašomoji) arba kiekybinė (statistinė) fakto išraiška.
Stebėsenos informacija	Stebėsenos duomenų ir analitinės informacijos visuma.
ŠVIS	Švietimo valdymo informacinė sistema.
UKSIS	Ugdymo karjerai stebėsenos informacinė sistema.

2. Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos organizavimas ir vykdymas

2.1. Stebėsenos teisinė bazė, tikslas, uždaviniai, objektas

Remiantis Europos Bendrijų Komisijos (dabar – Europos Komisija) 2007 m. priimtu dokumentu „Commission staff working document: Towards more knowledge-based policy and practice in education and training” (SEC (2007) 1098), tik sistemos (šiuo atveju, profesinio orientavimo sistemos) stebėseną ir individų (šiuo atveju, profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų teikėjų ir gavėjų) vertinimas sudaro galimybes politikams ir praktikams nustatyti, ar vykdoma politika ir praktika (šiuo atveju, profesinio orientavimo politika ir praktika) yra efektyvi, ar ne (3).

Nuo 2012 m. „profesinio orientavimo stebėseną yra vientisa ir integrali valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos dalis” (7). Ugdymo karjerai stebėsenos informacinė sistema (UKSIS) skirta įgyvendinti Ugdymo karjerai stebėsenos modelį, realizuoti šio modelio rodiklius, formuoti stebėsenos rodiklius, rinkti informaciją rodikliams, stebėti surinktus duomenis ir rodiklių reikšmes ir kt. Stebėsenos duomenys UKSIS sistemai renkami antrus metus.

Ugdymo karjerai stebėsenos tikslas, uždaviniai ir objektas apibrėžti 2012 m. sukurtame Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio apraše (13). Ugdymo karjerai stebėsenos **tikslas** – „renkant ir analizuojant duomenis apie ugdymo karjerai paslaugų organizavimą ir teikimą – ugdymo karjerai procesai, įskaitant ugdymo karjerai paslaugų organizavimui ir teikimui reikalingą indėlį, ugdymo karjerai paslaugų rezultatus, pasekmes ir poveikį, kontekstą, kuriame ugdymo karjerai paslaugos yra teikiamos bei naudojant švietimo, kitų valstybės registrų ir/ arba informacinių sistemų duomenis, sudaryti prielaidas kokybiškai funkcionuoti ugdymo karjerai sistemai, optimaliai paskirstyti žmogiškuosius, finansinius ir materialinius išteklius, analizuoti ir vertinti ugdymo karjerai sistemos būklę ir pokyčius, prognozuoti ugdymo karjerai sistemos kaitą”.

Ugdymo karjerai stebėsenos **uždaviniai**: „tirti ugdymo karjerai valdymo subjektų informacijos apie ugdymo karjerai sistemą poreikius; rinkti, kaupti ir apdoroti duomenis apie

ugdymo karjerai sistemos būklę; analizuoti ir vertinti ugdymo karjerai būklę bei kaitą ir jai darančius įtaką veiksnius, atsižvelgiant į ugdymui karjerai keliamą tikslą ir uždavinius; prognozuoti ugdymo karjerai sistemos kaitą; teikti ir skelbti ugdymo karjerai stebėsenos duomenis ir/ arba analitinę informaciją“.

Ugdymo karjerai stebėsenos **objektas** – “ugdymo karjerai būklė ir jos kaita, vertinama šiais aspektais: indėlis į ugdymą karjerai, ugdymo karjerai procesai, ugdymo karjerai rezultatai, poveikis ir pasekmės, ugdymo karjerai kontekstas, ugdymo karjerai sistemai keliami tikslai ir uždaviniai, ugdymo karjerai paslaugų gavėjų (mokinių) ir ugdymo karjerai paslaugų teikėjų poreikiai bei kitų suinteresuotų šalių lūkesčiai” (13).

Profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos rezultatai naudojami galimų problemų prognozavimui, indėlio ir proceso tikrinimui, konteksto ir rezultatų stebėjimui, profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų teikimo prioritetinių krypčių nustatymui, profesinio orientavimo tobulinimui, rekomendacijų ir siūlymų rengimui.

2.2. Stebėsenos apimtis ir duomenų šaltiniai

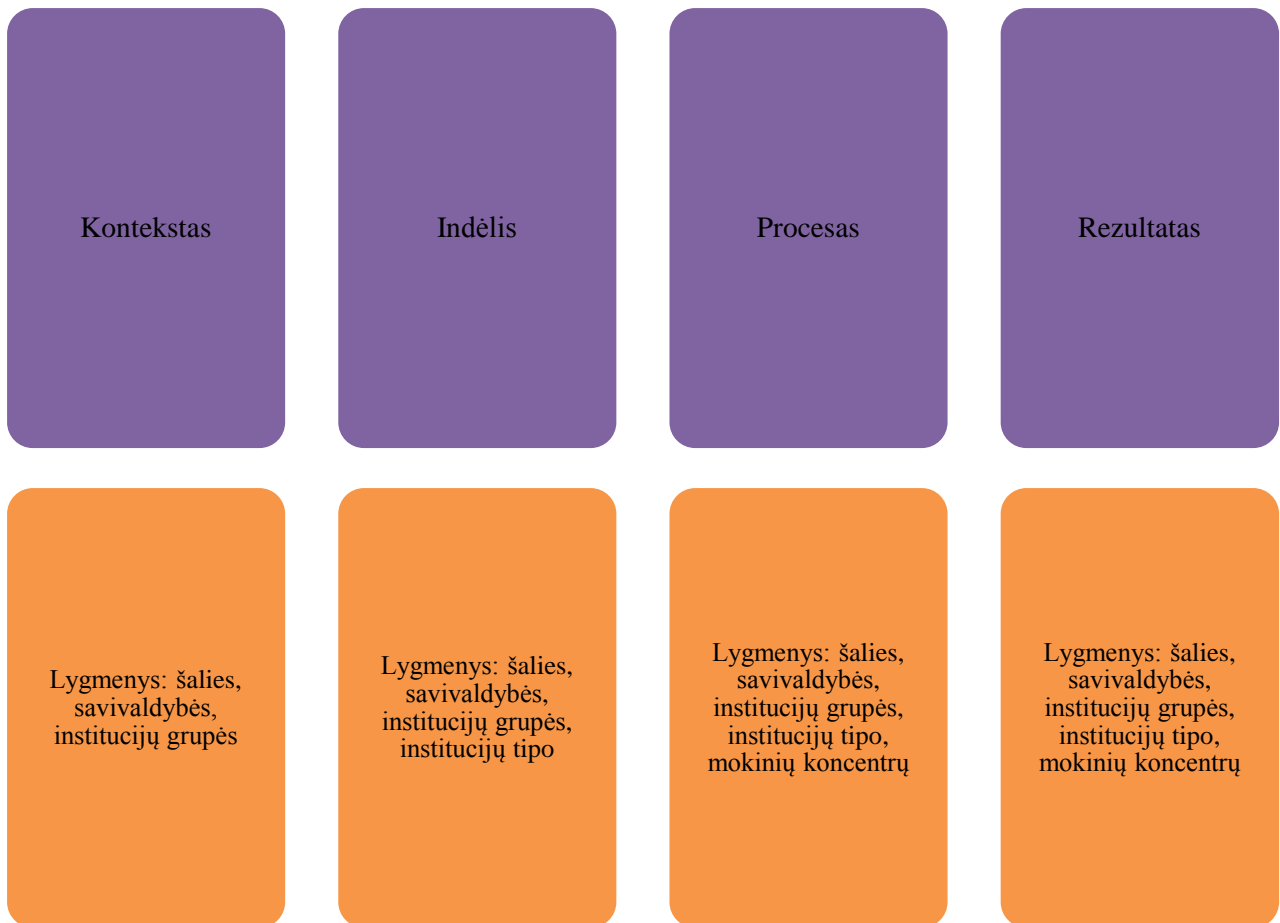
2013-2015 m. buvo renkami kiekybiniai duomenys 14-ai profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos rodiklių. Rodiklių skaičiavimui buvo naudojami ŠVIS ir Statistikos departamento duomenys, informacija apie mokinių skaičių paimta iš Mokinių registro, didelė dalis duomenų (10-čiai rodiklių) buvo gauta iš bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų. Buvo siekiama surinkti mokinių ugdymo karjerai stebėsenos duomenų iš virš 900 švietimo įstaigų. Duomenis apie 2013-2014 mokslo metais organizuotą ir vykdytą mokinių profesinį orientavimą (ugdymą karjerai) rinko ir pateikė 665 švietimo įstaigos (35 profesinio mokymo įstaigos, 9 profesinio mokymo įstaigų skyriai ir 621 bendrojo ugdymo mokykla). Dažniausios duomenų nepateikimo priežastys: specialistų kaita, įstaigų reorganizacija, UKSIS vartotojų kompiuterinio raštingumo stoka. Didžiausia dalis duomenų teikėjų – mokyklų karjeros koordinatoriai ir mokyklų administracijos darbuotojai, atsakingi už mokinių ugdymo karjerai stebėsenos duomenų teikimą (2 lentelė).

2 lentelė. Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos apimtis ir duomenų šaltiniai

Aspektai	Komentarai
Rodiklių grupės	<i>Konteksto, indėlio, proceso ir rezultato</i> rodikliai
Rodiklių skaičius	14 (po 2-6 rodiklius kiekvienai rodiklių grupei)
Duomenų skaičius, laikotarpis	19 (be skaidymo pagal mokinių grupes), 2013-2014 mokslo metai
Duomenų šaltiniai	Bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų atstovų į UKSIS suvesti duomenys, Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) duomenys, Statistikos departamento duomenys
Duomenis teikiančios mokyklos	Renkant duomenis, įtrauktos visos profesinio mokymo įstaigos ir jų skyriai (išskyrus nevalstybines įstaigas, darbo rinkos mokymo centrus, įstaigas, kuriose mokomasi tik pagal profesinio mokymo programas, skirtas suaugusiesiems, siekiantiems įgyti arba tobulinti turimą profesinę kvalifikaciją, profesinio mokymo įstaigų skyrius pataisos namuose, profesinio mokymo įstaigų skyrius, jeigu jų mokiniai atskirai neregistruojami Mokinių registre). Renkant duomenis, įtrauktos visos bendrojo ugdymo mokyklos (išskyrus pradinės, ligoninės, sanatorijos, tardymo izoliatoriaus ir (ar) pataisos įstaigos mokyklas, vaikų socializacijos centrus, specialiąsias mokyklas, specialiojo ugdymo centrus, specialiąsias mokyklas-daugiafunkčius centrus, mokyklas-daugiafunkčius centrus, kuriose mokosi nedidelis skaičius 5-12 kl. mokinių).
Bendras UKSIS mokyklų skaičius	Virš 900
Duomenis pateikusių mokyklų skaičius	665
Mokyklų pavaldumas	Valstybinės, savivaldybės, nevalstybinės
Mokyklų tipai	Pagrindinės, vidurinės, gimnazijos, progimnazijos, profesinio mokymo įstaigos

3. Pagrindiniai stebėsenos rezultatai ir jų analizė

Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenoje rodikliai klasifikuojami ir analizuojami pagal Konteksto – Indėlio – Proceso – Rezultato (angl. CIPO – Context – Input – Process – Output) modelio dalis ir švietimo sritis (bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas). Šioje ataskaitoje stebėsenos duomenys ir rodikliai bus vertinami lyginant 2012-2013 ir 2013-2014 mokslo metų rodiklių reikšmes, jie bus analizuojami ir aprašomi įvairiais lygmenimis: šalies, savivaldybės, institucijų grupės, institucijų tipo, mokinių koncentrų (1 pav.).

1 pav.

Rodiklių grupavimo ir analizės schema

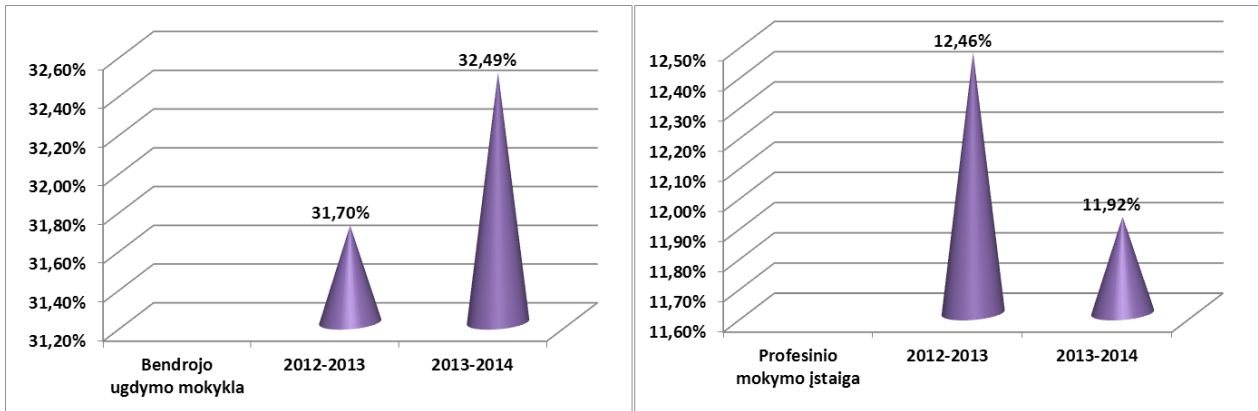
3.1. Ugdymo karjerai konteksto rodikliai

Profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos rodikliai, kurie yra taktiniai švietimo ir mokslo stebėsenos rodikliai, grupuojami kaip ir Valstybės (strateginiai) švietimo ir mokslo stebėsenos rodikliai: į *konteksto, indėlio, proceso ir rezultato* rodiklius. Profesinio orientavimo stebėsenos konteksto rodikliai apima du rodiklius:

1. Vidurinio ugdymo aprėptis (procentais);
2. Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15 – 24 m. amžiaus asmenų dalis (procentais).

17 – 20 m. jaunimo dalyvavimo viduriniame ugdyme mastas. Vidurinio ugdymo programas mokiniai dažniausiai pradeda būdami 16–17 m. ir baigia per dvejus–ketverius metus. Bendrasis vidurinis ugdymas aprėpia mokyklų programas, kurias sėkmingai pabaigus paprastai suteikiama teisė pradėti universiteto lygio programas. Profesiniu viduriniu ugdymu daugiausia siekiama parengti studentus profesiniam gyvenimui ir tolesnėms profesinėms ar techninėms studijoms. Siekdama prisidėti prie strategijoje “Europa 2020” užsibrėžtų švietimo tikslų įgyvendinimo, Lietuva yra užsibrėžusi pasiekti, kad nebaigusiujų vidurinės mokyklos mokinių skaičius neviršytų 9 proc. Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos prioritetų įgyvendinimo pažangos lentele, rodiklio “Asmenų, vidurinį išsilavinimą įgyjančių profesinio mokymo įstaigose, dalis, procentais (2013 m. – 16,7)” siektina 2015 m. reikšmė – 20 proc. (9).

Remiantis UKSIS duomenimis, Lietuvoje bendrojo ugdymo mokyklose pagal vidurinio ugdymo programą (t.y. 11 – 12 klasėse) 2013-2014 m. m. mokėsi 32,49 proc. jaunimo nuo 17 iki 20 metų (kiek didesnė dalis nei ankstesniais mokslo metais). 11,92 proc. (kiek mažesnė dalis mokinių nei ankstesniais mokslo metais) šio amžiaus jaunimo mokėsi pagal ISCED 3A lygio profesinio mokymo programas, vykdomas kartu su vidurinio ugdymo programa ir skirtas profesinei 4 EKS lygio kvalifikacijai bei viduriniam išsilavinimui įgyti (2 pav.).

2 pav.

Vidurinio ugdymo aprėptis bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose

Remiantis UKSIS sistemos duomenimis, praėjusiais mokslo metais tiek bendrojo ugdymo mokyklose, tiek profesinio mokymo įstaigose vidurinio išsilavinimo siekė po maždaug 2 tūkstančius mažiau 17-20 m. jaunimo negu ankstesniais mokslo metais (2012-2013 m.m. – 55 282 bendrojo ugdymo mokyklų mokiniai ir 21 735 profesinio mokymo įstaigų mokiniai, 2013-2014 m.m. – atitinkamai 53 139 ir 19 494 mokiniai). Vidurinis išsilavinimas laikomas problemiškesniu ir prieštaringesniu sektoriumi visų šalių švietimo sistemose. Jam tenka sunkiausio amžiaus tarpsnio mokiniai ir problemos, susijusios su mokyklos baigimo laikotarpiu. Daugelyje šalių ši problema yra pripažinta kaip reikalaujanti naujų optimaliausių sprendimų įtvirtinant geresnius ryšius tarp pagrindinio ir tolesnio mokymosi laikantis nuostatos, jog tai visiems skirtas švietimas.

Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15 – 24 m. amžiaus asmenų dalis. Tai yra Eurostato rodiklis, matuojantis nedirbančio, nesimokančio ir nedalyvaujančio mokymuose 15-24 m. amžiaus jaunimo (angl. NEET) dalį. Eurostato duomenimis, 2011 m. NEET sudarė 13 proc. 15-24 m. amžiaus jaunimo Europoje (10). Niekur nedirbančių ir nesimokančių 15-24 m. amžiaus asmenų dalis Lietuvoje 2011 m. buvo 11,8 proc, 2012 m. – 11,2 proc., 2013 m. – 11,1 proc. (5).

Mokslinėje literatūroje pateikiama daugybė jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką apibrėžimų. Perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką sąvoka apibūdinama kaip pasiektas statusas ar pozicija per atitinkamą laiko periodą nuo „pradžios taško“ iki „galutinio taško“. Tarptautinė darbo organizacija perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką (angl. school-to-work

transition) apibrėžia „kaip periodą nuo mokymosi užbaigimo (arba iš švietimo sistemos pasitraukiama neperėjus atitinkamos išsilavinimo pakopos, neįgijus kvalifikacijos) iki pirmojo pastovaus (angl. regular) ir tenkinančio (angl. satisfactory) darbo gavimo“. Remiantis R. Brazienės ir I. Mikutavičienės moksliniu straipsniu, „perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką yra sąlygojamas daugelio tarpusavyje sąveikaujančių subjektyvių ir struktūrinių veiksnių, t. y. specifinio šalies sociokultūrinio konteksto, demografinių veiksnių, darbo rinkos, švietimo sistemos organizavimo ir struktūros, valstybės vaidmens formuojant darbo jėgos pasiūlą ir paklausą“ (2).

Apibendrinant, tiek vidurinio ugdymo aprėptis, tiek niekur nedirbančių ir nesimokančių 15-24 m. amžiaus asmenų dalis ir šių rodiklių reikšmių pokyčiai tik iš dalies susiję su mokinių ugdymu karjerai. Šių rodiklių dydis labiau priklauso nuo bendros šalies socialinės ekonominės situacijos ir valstybės institucijų bendradarbiavimo sprendžiant pasitraukimo iš švietimo sistemos ir jaunimo nedarbo problemas.

Ugdymo karjerai stebėsenai ypač aktualūs indėlio ir proceso rodikliai, nes ugdymo karjerai veiklų rezultatus sudėtinga kiekybiškai įvertinti. Indėlio, proceso ir rezultato rodiklių analizė pateikiama kituose šios ataskaitos skyriuose.

3.2. Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymas

2013 – 2014 m. m. profesinio orientavimo (karjeros) paslaugas mokiniams organizavo 665 švietimo įstaigos (44 profesinio mokymo įstaigos ir jų skyriai bei 621 bendrojo ugdymo mokykla). Tiek mokyklų rinko ir UKSIS sistemoje pateikė duomenis apie vykdytą mokinių profesinį orientavimą (ugdymą karjerai). Tarp duomenis pateikusių bendrojo ugdymo mokyklų – 2 specialiosios mokyklos, 5 nevalstybinės mokyklos, 5 menų gimnazijos/konservatorijos, 12 mokyklų-daugiafunkčių centrų, 26 jaunimo ir/arba suaugusiųjų mokyklos. 665 švietimo įstaigos praėjusiais metais išsidalijo apie 220 karjeros specialistų etatų. Iš jų tik apie 80-yje įstaigų karjeros specialistai dirbo pilnu etatu. Virš 200 įstaigų 2013-2014 m.m. karjeros specialistams nebuvo taikomas etatinis darbo apmokėjimas.

Išanalizavus paslaugų tiekėjų tinklo išsidėstymą **pagal institucijos tipą**, galime matyti, kad didžiausias karjeros specialistų (ir mokinių) skaičius – gimnazijose, mažiausias – progimnazijose. 2012-2013 m.m. palankiausias mokinių ir karjeros specialistų santykis buvo profesinio mokymo įstaigose (apie 600 mokinių vienam karjeros specialistui), praėjusiais mokslo metais mažiausiai mokinių vienam karjeros specialisto etatui teko pagrindinėse mokyklose (apie 1100 mokinių). Nepalankiausias mokinių ir karjeros specialistų santykis praėjusiais mokslo metais buvo profesinio mokymo įstaigose (virš 1400 mokinių vienam karjeros specialistui). Mažiausiai karjeros specialistų moterų tiek 2013, tiek 2014 m. buvo profesinio mokymo įstaigose (atitinkamai – 91 proc. ir 88 proc.), daugiausia karjeros specialistų moterų 2014 m. buvo progimnazijose (99 proc.) (3 lentelė).

3 lentelė. Karjeros paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymas pagal institucijos tipą 2012-2013 ir 2013-2014 m. m.

Institucijos tipas	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Mokslo metai	Karjeros specialistų pasiskirstymas pagal lytį (mot.)	Mokinių skaičius	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų etatų skaičius	Vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius
Gimnazija	185	2013-2014	97,12%	121.282	313	90,46	1340,73
Pagrindinė mokykla	239	2013-2014	93,72%	51.508	239	46,97	1096,61
Profesinio mokymo įstaiga	45	2013-2014	88,00%	40.390	75	28,05	1439,93
Progimnazija	64	2013-2014	98,63%	28.824	73	22,07	1305,88
Vidurinė mokykla	132	2013-2014	95,58%	42.527	181	33,4	1273,26
Suvestinė	665		95,23%	281.514	881	220,95	1274,09
Institucijos tipas	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Mokslo metai	Karjeros specialistų pasiskirstymas pagal lytį (mot.)	Mokinių skaičius	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų etatų skaičius	Vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius
Gimnazija	229	2012-2013	97,31%	122.739	372	143,55	855,03
Pagrindinė mokykla	282	2012-2013	94,55%	54.725	275	54,1	1011,55
Profesinio mokymo įstaiga	83	2012-2013	90,70%	40.950	129	65,76	622,72
Progimnazija	60	2012-2013	94,74%	24.508	76	21,55	1137,26
Vidurinė mokykla	181	2012-2013	94,27%	55.133	262	72,86	756,70
Suvestinė	835		94,97%	294.961	1.114	357,82	824,33

Išanalizavus paslaugų tiekėjų tinklo išsidėstymą **savivaldybėse**, galime matyti, kad didžiausias karjeros specialistų etatų (ir mokinių) skaičius – 5 didžiuosiuose šalies miestuose, mažiausias – Birštono ir Pagėgių savivaldybėse. *Duomenų UKSIS sistemai nepateikė Neringos ir Palangos savivaldybių mokyklos. Duomenis pateikė 1 Rietavo savivaldybės mokykla, kuri nurodė, kad 2013-2014 m. m. karjeros specialistų etatų mokykloje nebuvo.* Be didžiųjų miestų daugiau kaip 5 karjeros specialistų etatus turėjo Telšių rajono, Marijampolės, Mažeikių rajono, Alytaus miesto, Kėdainių rajono, Kelmės rajono savivaldybės. Palankiausias mokinių ir karjeros specialistų santykis – Kazlų Rūdos, Visagino, Kelmės rajono, Telšių rajono ir Varėnos rajono savivaldybėse (iki 700 mokinių vienam karjeros specialistui). Rekomenduojamas mokinių ir karjeros specialistų skaičiaus santykis pateikiamas Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelyje (1). Rekomenduojamos proporcijos (1 karjeros specialistui – iki 1200 mokinių) neatitiko apie pusė savivaldybių. Šalies vidurkis taip pat šiek tiek viršijo rekomendacijas – 1274 mokiniai vienam karjeros specialistui. Apie dešimtyje savivaldybių 63-92 proc. karjeros specialistų – moterys (Druskininkų, Klaipėdos rajono, Šilalės rajono ir kt. savivaldybėse), apie ketvirtadalyje savivaldybių karjeros specialistų pasiskirstymas pagal lytį artimas šalies vidurkiui (šalies vidurkis – 95 proc.), absoliuti dauguma karjeros specialistų moterų – 100 proc. – daugiau kaip pusėje savivaldybių (4 lentelė).

4 lentelė. Karjeros paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymas pagal savivaldybes

Savivaldybė	Duomenis UKSIS sistemai pateiktųjų mokyklų skaičius	Mokslo metai	Mokinių skaičius	Karjeros specialistų pasiskirstymas pagal lytį	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų etatų skaičius	Vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius
Akmenės r. sav.	3	2013-2014	2.385	100,00%	3	1,48	1611,49
Alytaus m. sav.	11	2013-2014	7.371	100,00%	15	5,83	1264,32
Alytaus r. sav.	4	2013-2014	1.863	100,00%	4	0,75	2484,00
Anykščių r. sav.	10	2013-2014	2.176	90,91%	11	0,5	4352,00
Birštono sav.	1	2013-2014	460	100,00%	2	0,45	1022,22
Biržų r. sav.	14	2013-2014	3.062	93,75%	16	2,53	1210,28
Druskininkų sav.	4	2013-2014	1.847	62,50%	8	1,8	1026,11
Elektrėnų sav.	4	2013-2014	2.693	100,00%	7	1,6	1683,13
Ignalinos r. sav.	5	2013-2014	1.307	100,00%	5	1,45	901,38
Jonavos r. sav.	15	2013-2014	4.559	92,86%	14	2,15	2120,47
Joniškio r. sav.	8	2013-2014	2.519	100,00%	9	2,95	853,90
Jurbarko r. sav.	5	2013-2014	2.845	100,00%	5	0,95	2994,74
Kaišiadorių r. sav.	9	2013-2014	3.425	100,00%	9	1,45	2362,07

Kalvarijos sav.	8	2013-2014	1.140	100,00%	8	1,45	786,21
Kauno m. sav.	43	2013-2014	33.587	92,31%	65	23,55	1426,20
Kauno r. sav.	11	2013-2014	5.270	100,00%	13	2,65	1988,68
Kazlų Rūdos sav.	7	2013-2014	1.027	100,00%	11	2	513,50
Kėdainių r. sav.	15	2013-2014	5.074	94,74%	19	5,35	948,41
Kelmės r. sav.	17	2013-2014	3.211	95,24%	21	5,15	623,50
Klaipėdos m. sav.	25	2013-2014	15.202	95,35%	43	13,05	1164,90
Klaipėdos r. sav.	15	2013-2014	3.254	78,57%	14	3,75	867,73
Kretingos r. sav.	9	2013-2014	3.966	88,89%	9	2,3	1724,35
Kupiškio r. sav.	2	2013-2014	1.961	100,00%	2	1	1961,00
Lazdijų r. sav.	10	2013-2014	2.146	100,00%	7	0,8	2682,50
Marijampolės sav.	13	2013-2014	6.455	94,74%	19	6,5	993,08
Mažeikių r. sav.	17	2013-2014	6.150	96,00%	25	5,95	1033,61
Molėtų r. sav.	11	2013-2014	1.918	91,67%	12	2,5	767,20
Neringos sav.		2013-2014	123				
Pagėgių sav.	5	2013-2014	808	100,00%	5	0,35	2308,57
Pakruojo r. sav.	5	2013-2014	2.348	100,00%	8	1,5	1565,33
Palangos m. sav.		2013-2014	1.253				
Panevėžio m. sav.	16	2013-2014	11.218	96,00%	25	7,95	1411,07
Panevėžio r. sav.	16	2013-2014	2.296	90,91%	22	1,75	1312,00
Pasvalio r. sav.	7	2013-2014	2.690	100,00%	8	3,05	881,97
Plungės r. sav.	12	2013-2014	3.745	100,00%	11	2,35	1593,62
Prienų r. sav.	8	2013-2014	2.258	88,89%	9	2,11	1070,14
Radviliškio r. sav.	10	2013-2014	4.105	91,67%	12	2,25	1824,44
Raseinių r. sav.	8	2013-2014	3.422	100,00%	8	2,53	1352,57
Rietavo sav.	1	2013-2014	772	100,00%	1	0	
Rokiškio r. sav.	5	2013-2014	3.210	100,00%	9	1,95	1646,15
Skuodo r. sav.	4	2013-2014	1.829	100,00%	4	1,15	1590,43
Šakių r. sav.	8	2013-2014	2.957	100,00%	8	1,2	2464,17
Šalčininkų r. sav.	7	2013-2014	2.747	100,00%	7	3,6	763,06
Šiaulių m. sav.	28	2013-2014	12.090	97,56%	41	11,3125	1068,73
Šiaulių r. sav.	16	2013-2014	3.315	100,00%	13	2	1657,50
Šilalės r. sav.	8	2013-2014	2.910	85,71%	7	1,15	2530,43
Šilutės r. sav.	16	2013-2014	5.089	95,65%	23	3,75	1357,07
Širvintų r. sav.	8	2013-2014	1.405	88,89%	9	1,45	968,97
Svenčionių r. sav.	8	2013-2014	2.595	93,75%	16	2,63	986,69
Tauragės r. sav.	10	2013-2014	4.196	100,00%	12	2,9	1446,90
Telšių r. sav.	15	2013-2014	4.583	100,00%	17	6,8	673,97
Trakų r. sav.	8	2013-2014	3.183	100,00%	10	3	1061,00
Ukmergės r. sav.	9	2013-2014	3.765	100,00%	10	2,85	1321,05
Utenos r. sav.	9	2013-2014	3.834	100,00%	12	3,35	1144,48
Varėnos r. sav.	10	2013-2014	2.104	100,00%	8	3,1	678,71

Vilkaviškio r. sav.	6	2013-2014	4.170	100,00%	10	2,35	1774,47
Vilniaus m. sav.	67	2013-2014	47.285	95,45%	110	32,73	1444,70
Vilniaus r. sav.	26	2013-2014	6.423	89,80%	49	4,65	1381,29
Visagino sav.	5	2013-2014	1.819	100,00%	8	3,4	535,00
Zarasų r. sav.	7	2013-2014	1.660	100,00%	7	1,9	873,68
Suvestinė	665		281.514	95,23%	881	220,9525	1274,09

Apibendrinus duomenis, vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius šalyje praėjusiais metais neatitiko Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelio rekomendacijų (601-1200 mokinių vienam karjeros specialistui), nemažame skaičiuje mokyklų (virš 200) nebuvo taikomas etatinis karjeros specialistų darbo apmokėjimas, tik apie 80-yje įstaigų karjeros specialistai dirbo pilnu etatu. Nors mokinių karjeros kompetencijų ugdyme dalyvauja tiek karjeros specialistai vyrai, tiek moterys, šalies karjeros specialistų pasiskirstymo pagal lytį rodiklis yra stipriai nutolęs nuo siektinos reikšmės, atspindinčios lyčių pusiausvyrą.

3.3. Karjeros specialistų kvalifikacija ir kompetencija

Ugdymo karjerai stebėsenos informacinėje sistemoje ir šioje ataskaitoje vartojama sąvoka “karjeros specialistas” apibūdina asmenis, kurie “vadovauja ugdymui karjerai, profesiniam informavimui ir profesiniam konsultavimui skirtos ... specialistų grupės darbui, koordinuoja ir vykdo susijusias veiklas“, specialistus, atsakingus “už profesinio orientavimo veiklos koordinavimą mokykloje”, taip pat profesinio informavimo konsultantus (profesijos patarėjus, socialinius pedagogus, mokyklų psichologus) ir Projekte “Ugdymo karjerai ir stebėsenos modelių sukūrimas ir plėtra bendrajame lavinime ir profesiniame mokyme“ dirbusius karjeros koordinatorius (plačiau žiūr. skyriuje “Sąvokos ir sutrumpinimai”).

2013 – 2014 m. m. karjeros paslaugas mokyklose organizavo ir teikė apie 900 karjeros specialistų. Dalis bendrojo ugdymo mokyklų (apie 70) nurodė neturinčios karjeros specialisto, 418 įstaigų įvardijo vieną karjeros specialistą, 2 karjeros specialistus turėjo 121 įstaiga, 3-4 specialistus – 42 įstaigos, turinčios 5 ir daugiau karjeros specialistų nurodė 11 bendrojo ugdymo mokyklų ir 1 profesinio mokymo įstaiga.

Siekiant sukurti prielaidas ES valstybėms tobulinti švietimo politiką, kuri užtikrintų geresnę švietimo kokybę ir veiksmingumą, 2010 m. Europos Komisija priėmė dokumentą „Bendrieji Europos principai mokytojų kompetencijoms ir kvalifikacijai“, kuris mokytojų profesiją sieja su aukšta kvalifikacija, mokymusi visą gyvenimą, mobilumu ir bendradarbiavimu.

Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugos mokiniams kol kas dar nėra atradusios vietos švietimo sistemos struktūroje, dažniausiai jos siejamos su švietimo pagalbos, neformaliojo švietimo paslaugomis, mokinių pažintine veikla, todėl šių paslaugų teikėjams (karjeros specialistams) kol kas keliami reikalavimai, panašūs į mokytojų ir švietimo pagalbos specialistams keliamus kvalifikacinius reikalavimus (Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. V-774 „Dėl reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“ (TAR, 2014, Nr. 2014-11394), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2001 m. gruodžio 14 d. įsakymas Nr. 1667 “Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo” (Žin., 2002, Nr. 24-896)).

Projekto įgyvendinimo metu sukurtas Karjeros specialisto kompetencijų aprašas, kartu su Švietimo ir mokslo ministerijos atstovais sukurti karjeros specialistų pareiginių nuostatų projektai, tačiau reikia parengti šiuos dokumentus įteisinimui ir patvirtinimui. Remiantis dokumentu, nacionaliniu lygiu apibrėžiančiu mokykloje dirbančio karjeros specialisto kvalifikacinius reikalavimus, profesinės veiklos sritis, funkcijas ir kompetencijas, galima būtų įvertinti karjeros specialistų kvalifikacijos ir kompetencijų lygį, t. y. atlikti karjeros specialistų kompetencijų vertinimo ir įsivertinimo tyrimą.

Šiai dienai, siekiami įvertinti mokykloje dirbančių karjeros specialistų pasirengimo teikti paslaugas lygį, galime stebėti specializuotą aukštąjį išsilavinimą turinčių karjeros specialistų pasiskirstymą, kvalifikacijos tobulinimui skiriamo laiko dalį ir “naujokų” bei turinčių 2 m. ir didesnę darbo patirtį specialistų pasiskirstymą.

Išanalizavus duomenis apie karjeros specialistų, turinčių bakalauro arba magistro (arba jam prilyginamą) kvalifikacinį laipsnį (įgytą baigus bakalauro arba magistrantūros studijų programą, tiesiogiai susijusią su profesiniu orientavimu (ugdymu karjerai), pvz., Karjeros projektavimas, Karjeros edukologija, Ugdymo karjerai pedagogika, Profesijos edukologija, Karjera ir profesinis konsultavimas), skaičių, galime matyti, kad beveik kas dešimtas mokyklos karjeros specialistas (beveik 12 proc.) yra įgijęs formalųjį išsilavinimą, reikalingą kokybiškoms profesinio orientavimo (karjeros) paslaugoms užtikrinti. Iš viso – 102 karjeros specialistai praėjusiais metais turėjo aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu.

Palyginus duomenis pagal institucijos tipą, matome, kad aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu, turi didesnę dalis vidurinių mokyklų karjeros specialistų (beveik 19 proc.), mažiausia dalis tokių specialistų – gimnazijose (apie 8 proc.) (5 lentelė).

5 lentelė. Karjeros specialistų kvalifikacija ir kompetencija (pagal institucijos tipą)

Institucijos tipas	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Mokslo metai	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu, skaičius	Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu, dalis	Vidutinis karjeros specialisto kvalifikacijai tobulinti panaudotų valandų skaičius
Gimnazija	185	2013-2014	313	26	8,31%	22,18
Pagrindinė mokykla	239	2013-2014	239	25	10,46%	16,86
Profesinio mokymo įstaiga	45	2013-2014	75	8	10,67%	29,15
Progimnazija	64	2013-2014	73	9	12,33%	19,81
Vidurinė mokykla	132	2013-2014	181	34	18,78%	17,98
Suvestinė	665		881	102	11,58%	20,27

Lygindami karjeros specialistų formalųjį pasirengimą teikti profesinio orientavimo (karjeros) paslaugas pagal savivaldybes, matome, kad labiausiai pasirengę yra Kupiškio rajono, Molėtų rajono, Pagėgių, Biržų rajono, Kretingos rajono, Klaipėdos miesto, Anykščių rajono savivaldybių karjeros specialistai (27-50 proc. karjeros specialistų turi specializuotą aukštąjį išsilavinimą). 38 savivaldybių rodikliai nesiekia šalies vidurkio (22 iš jų neturi nė vieno specialisto, turinčio aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu). Daugiausia karjeros

specialistų, baigusią bakalauro arba magistrantūros studijų programą, tiesiogiai susijusią su profesiniu orientavimu, dirba Klaipėdos miesto ir Vilniaus miesto savivaldybėse (6 lentelė).

6 lentelė. Karjeros specialistų kvalifikacija ir kompetencija (pagal savivaldybes)

Savivaldybė	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Mokslo metai	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu, skaičius	Karjeros specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, tiesiogiai susijusį su profesiniu orientavimu, dalis	Vidutinis karjeros specialisto kvalifikacijai tobulinti panaudotų valandų skaičius
Akmenės r. sav.	3	2013-2014	3	0	0,00%	12,67
Alytaus m. sav.	11	2013-2014	15	0	0,00%	25,07
Alytaus r. sav.	4	2013-2014	4	0	0,00%	36,00
Anykščių r. sav.	10	2013-2014	11	3	27,27%	19,45
Birštono sav.	1	2013-2014	2	0	0,00%	15,00
Biržų r. sav.	14	2013-2014	16	6	37,50%	18,25
Druskininkų sav.	4	2013-2014	8	0	0,00%	3,50
Elektrėnų sav.	4	2013-2014	7	0	0,00%	19,14
Ignalinos r. sav.	5	2013-2014	5	1	20,00%	16,40
Jonavos r. sav.	15	2013-2014	14	2	14,29%	27,43
Joniškio r. sav.	8	2013-2014	9	2	22,22%	38,56
Jurbarko r. sav.	5	2013-2014	5	0	0,00%	14,40
Kaišiadorių r. sav.	9	2013-2014	9	1	11,11%	21,33
Kalvarijos sav.	8	2013-2014	8	0	0,00%	8,63
Kauno m. sav.	43	2013-2014	65	9	13,85%	34,57
Kauno r. sav.	11	2013-2014	13	1	7,69%	13,92
Kazlų Rūdos sav.	7	2013-2014	11	0	0,00%	12,82
Kėdainių r. sav.	15	2013-2014	19	3	15,79%	20,21
Kelmės r. sav.	17	2013-2014	21	1	4,76%	9,14
Klaipėdos m. sav.	25	2013-2014	43	12	27,91%	24,49
Klaipėdos r. sav.	15	2013-2014	14	1	7,14%	22,57
Kretingos r. sav.	9	2013-2014	9	3	33,33%	21,89
Kupiškio r. sav.	2	2013-2014	2	1	50,00%	13,00
Lazdijų r. sav.	10	2013-2014	7	1	14,29%	2,29

Marijampolės sav.	13	2013-2014	19	0	0,00%	45,21
Mažeikių r. sav.	17	2013-2014	25	3	12,00%	20,24
Molėtų r. sav.	11	2013-2014	12	6	50,00%	26,50
Pagėgių sav.	5	2013-2014	5	2	40,00%	7,20
Pakruojo r. sav.	5	2013-2014	8	0	0,00%	12,13
Panevėžio m. sav.	16	2013-2014	25	1	4,00%	36,68
Panevėžio r. sav.	16	2013-2014	22	4	18,18%	12,95
Pasvalio r. sav.	7	2013-2014	8	1	12,50%	9,88
Plungės r. sav.	12	2013-2014	11	1	9,09%	21,27
Prienų r. sav.	8	2013-2014	9	2	22,22%	13,89
Radviliškio r. sav.	10	2013-2014	12	0	0,00%	25,17
Raseinių r. sav.	8	2013-2014	8	0	0,00%	16,25
Rietavo sav.	1	2013-2014	1	0	0,00%	0,00
Rokiškio r. sav.	5	2013-2014	9	2	22,22%	16,67
Šakių r. sav.	8	2013-2014	8	1	12,50%	22,63
Šalčininkų r. sav.	7	2013-2014	7	1	14,29%	17,00
Šiaulių m. sav.	28	2013-2014	41	4	9,76%	21,49
Šiaulių r. sav.	16	2013-2014	13	2	15,38%	17,23
Šilalės r. sav.	8	2013-2014	7	0	0,00%	10,29
Šilutės r. sav.	16	2013-2014	23	3	13,04%	12,17
Širvintų r. sav.	8	2013-2014	9	0	0,00%	11,56
Skuodo r. sav.	4	2013-2014	4	0	0,00%	29,25
Švenčionių r. sav.	8	2013-2014	16	1	6,25%	18,56
Tauragės r. sav.	10	2013-2014	12	1	8,33%	14,00
Telšių r. sav.	15	2013-2014	17	1	5,88%	18,53
Trakų r. sav.	8	2013-2014	10	1	10,00%	15,40
Ukmergės r. sav.	9	2013-2014	10	1	10,00%	19,10
Utenos r. sav.	9	2013-2014	12	1	8,33%	47,00
Varėnos r. sav.	10	2013-2014	8	0	0,00%	17,56
Vilkaviškio r. sav.	6	2013-2014	10	1	10,00%	12,00
Vilniaus m. sav.	67	2013-2014	110	12	10,91%	17,95
Vilniaus r. sav.	26	2013-2014	49	3	6,12%	11,82
Visagino sav.	5	2013-2014	8	0	0,00%	3,00
Zarasų r. sav.	7	2013-2014	7	0	0,00%	22,86
Suvestinė	665		881	102	11,58%	20,27

Be formalaus išsilavinimo, labai svarbu, kiek karjeros specialistas skiria laiko turimų kompetencijų tobulinimui profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) srityje. 2013-2014 m.m. netobulino kvalifikacijos arba nepateikė informacijos apie tai karjeros specialistai iš 140-ies įstaigų.

Lyginant duomenis pagal institucijos tipą, daugiausia laiko kvalifikacijai tobulinti skyrė profesinio mokymo įstaigų karjeros specialistai (apie 29 akademines valandas per metus), mažiausiai – pagrindinių mokyklų specialistai (apie 17 akademinų valandų per metus), šalies vidurkis – apie 20 ak.val./m. (5 lentelė).

Lyginant karjeros specialistų motyvaciją ir galimybes mokytis pagal savivaldybes, daugiausiai laiko kvalifikacijos tobulinimui skyrė Utenos rajono, Marijampolės, Joniškio rajono, Panevėžio miesto, Alytaus rajono ir Kauno miesto savivaldybių karjeros specialistai (virš 30 ak.val./m.), mažiausiai – Lazdijų rajono, Visagino, Druskininkų, Pagėgių, Kalvarijos, Kelmės rajono ir Pasvalio rajono savivaldybių karjeros specialistai (iki 10 ak.val./m.) (6 lentelė).

Šalies rodiklio “Vidutinis karjeros specialisto kvalifikacijai tobulinti panaudotų valandų skaičius” reikšmė 2 kartus mažesnė už Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje rekomenduojamą optimalų kvalifikacijos tobulinimo valandų skaičių mokytojams – 40 ak.val./m. (Žin., 2012, Nr. 62-3152). Pagal šias mokytojams nustatytas normas tobulinti kvalifikaciją pavyko tik Utenos rajono ir Marijampolės savivaldybių karjeros specialistams. Šalies vidurkio nesiekė du trečdaliai savivaldybių (6 lentelė).

Trečiasis rodiklis, iš vienos pusės susijęs su karjeros specialistų kompetencija, iš kitos – su specialistų kaita – “Karjeros specialistų, turinčių 2 m. ir mažesnę darbo patirtį, dalis”. Nors Lietuvoje profesinio orientavimo sistema kuriama jau antrą dešimtmetį ir pirmieji profesinio orientavimo specialistai (profesijos patarėjai) buvo parengti dar 2004 m., Lietuvos mokyklose 2013-2014 m. m. 6 iš 10 karjeros specialistų buvo “naujokai” mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) srityje (60 proc.). Galimos priežastys: atliekamos tiesiogiai su profesiniu orientavimu (ugdymu karjerai) susijusios funkcijos ilgą laiką nebuvo įrašytos pareiginiuose nuostatuose arba nebuvo priskirtos įstaigos vadovo įsakymu, mokinių profesinis orientavimas – patraukli profesinės veiklos sritis naujiems specialistams ir kt. (7 lentelė)

Analizuodami duomenis pagal institucijų grupę, pastebime, kad profesinio mokymo įstaigose 2013-2014 m. m. buvo didesnė dalis “naujų” specialistų negu bendrojo ugdymo mokyklose (šis profesinio mokymo įstaigų rodiklis apie 10 proc. didesnis už bendrojo ugdymo mokyklų rodiklį ir šalies vidurkį) (7 lentelė).

7 lentelė. Karjeros specialistų darbo patirtis pagal institucijos grupę

Institucijos grupė	Mokslo metai	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų, turinčių 2 m. ir mažesnę darbo patirtį, skaičius	Karjeros specialistų, turinčių 2 m. ir mažesnę darbo patirtį, dalis
Bendrojo ugdymo mokykla	2013-2014	620	806	474	58,81%
Profesinio mokymo įstaiga	2013-2014	45	75	51	68,00%
Suvestinė		665	881	525	59,59%

Analizuodami 2 m. ir mažesnę darbo patirtį turinčių karjeros specialistų pasiskirstymą pagal savivaldybes, pastebėjome, kad vien tik “nauji” karjeros specialistai su mažesne darbo patirtimi dirbo Neringos, Akmenės rajono ir Birštono savivaldybėse. Didelė dalis (virš 80 proc.) tokių specialistų dirbo Molėtų rajono, Šilutės rajono ir Kelmės rajono savivaldybėse. Didžiausias skaičius “naujų” specialistų – Vilniuje ir Kaune. Daugiau kaip pusė karjeros specialistų turėjo didesnę negu 2 m. darbo patirtį Vilkaviškio rajono, Kazlų Rūdos, Švenčionių rajono, Rokiškio rajono, Radviliškio rajono, Alytaus miesto, Telšių rajono, Elektrėnų, Kaišiadorių rajono ir Šiaulių rajono savivaldybėse (8 lentelė).

8 lentelė. Karjeros specialistų darbo patirtis pagal savivaldybes

Savivaldybė	Mokslo metai	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Karjeros specialistų skaičius	Karjeros specialistų, turinčių 2 m. ir mažesnę darbo patirtį, skaičius	Karjeros specialistų, turinčių 2 m. ir mažesnę darbo patirtį, dalis
Akmenės r. sav.	2013-2014	3	3	3	100,00%
Alytaus m. sav.	2013-2014	11	15	5	33,33%
Alytaus r. sav.	2013-2014	4	4	3	75,00%
Anykščių r. sav.	2013-2014	10	11	7	63,64%
Birštono sav.	2013-2014	1	2	2	100,00%
Biržų r. sav.	2013-2014	14	16	8	50,00%
Druskininkų sav.	2013-2014	4	8	6	75,00%
Elektrėnų sav.	2013-2014	4	7	3	42,86%

Ignalinos r. sav.	2013-2014	5	5	4	80,00%
Jonavos r. sav.	2013-2014	15	14	8	57,14%
Joniškio r. sav.	2013-2014	8	9	7	77,78%
Jurbarko r. sav.	2013-2014	5	5	3	60,00%
Kaišiadorių r. sav.	2013-2014	9	9	4	44,44%
Kalvarijos sav.	2013-2014	8	8	5	62,50%
Kauno m. sav.	2013-2014	43	65	44	67,69%
Kauno r. sav.	2013-2014	11	13	7	53,85%
Kazlų Rūdos sav.	2013-2014	7	11	2	18,18%
Kėdainių r. sav.	2013-2014	15	19	10	52,63%
Kelmės r. sav.	2013-2014	17	21	17	80,95%
Klaipėdos m. sav.	2013-2014	25	43	22	51,16%
Klaipėdos r. sav.	2013-2014	15	14	8	57,14%
Kretingos r. sav.	2013-2014	9	9	6	66,67%
Kupiškio r. sav.	2013-2014	2	2	1	50,00%
Lazdijų r. sav.	2013-2014	10	7	5	71,43%
Marijampolės sav.	2013-2014	13	19	10	52,63%
Mažeikių r. sav.	2013-2014	17	25	17	68,00%
Molėtų r. sav.	2013-2014	11	12	11	91,67%
Neringos sav.	2013-2014	1	6	6	100,00%
Pagėgių sav.	2013-2014	5	5	4	80,00%
Pakruojo r. sav.	2013-2014	5	8	6	75,00%
Panevėžio m. sav.	2013-2014	16	25	19	76,00%
Panevėžio r. sav.	2013-2014	16	22	15	68,18%
Pasvalio r. sav.	2013-2014	7	8	5	62,50%
Plungės r. sav.	2013-2014	12	11	6	54,55%
Prienų r. sav.	2013-2014	8	9	6	66,67%
Radviliškio r. sav.	2013-2014	10	12	4	33,33%
Raseinių r. sav.	2013-2014	8	8	4	50,00%
Rietavo sav.	2013-2014	1	1	0	0,00%
Rokiškio r. sav.	2013-2014	5	9	3	33,33%
Šakių r. sav.	2013-2014	8	8	6	75,00%
Šalčininkų r. sav.	2013-2014	7	7	4	57,14%
Šiaulių m. sav.	2013-2014	28	41	21	51,22%
Šiaulių r. sav.	2013-2014	16	13	6	46,15%
Šilalės r. sav.	2013-2014	8	7	4	57,14%
Šilutės r. sav.	2013-2014	16	23	20	86,96%
Širvintų r. sav.	2013-2014	8	9	7	77,78%
Skuodo r. sav.	2013-2014	4	4	3	75,00%
Švenčionių r. sav.	2013-2014	8	16	4	25,00%
Tauragės r. sav.	2013-2014	10	12	8	66,67%
Telšių r. sav.	2013-2014	15	17	7	41,18%
Trakų r. sav.	2013-2014	8	10	5	50,00%

Ukmergės r. sav.	2013-2014	9	10	6	60,00%
Utenos r. sav.	2013-2014	9	12	8	66,67%
Varėnos r. sav.	2013-2014	10	8	6	75,00%
Vilkaviškio r. sav.	2013-2014	6	10	1	10,00%
Vilniaus m. sav.	2013-2014	67	110	66	60,00%
Vilniaus r. sav.	2013-2014	26	49	26	53,06%
Visagino sav.	2013-2014	5	8	6	75,00%
Zarasų r. sav.	2013-2014	7	7	5	71,43%
Suvestinė		665	881	525	59,59%

Apibendrinus duomenis, galime matyti, kad praėjusiais metais Lietuvos mokyklų karjeros specialistai dėl vienokių ar kitokių priežasčių nepakankamai tobulino savo ugdymo karjerai kompetencijas kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, tik nedidelė jų dalis (apie 12 proc.) buvo įgiję specializuotą aukštąjį išsilavinimą, didesnė dalis (60 proc.) turėjo 2 m. ir mažesnę darbo patirtį.

3.4. Kaip sudaromos sąlygos mokiniams įgyti karjeros kompetencijų

Siekdami įvertinti, kaip sudaromos sąlygos mokiniams įgyti karjeros kompetencijų, pirmiausia turime išklausyti profesinio orientavimo paslaugų gavėjų (mokinių) nuomonę apie paslaugų ir mokymo(si) metodinių priemonių prieinamumą, kokybę ir kt. Tam reikalingas nešališkas, objektyvus, reprezentatyvus mokinių nuomonės tyrimas.

Šiai dienai mokinių karjeros kompetencijų ugdymo sąlygas galime vertinti analizuodami profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų finansavimą ir šių paslaugų pobūdį atspindinčius rodiklius.

Vienas mokinių profesinio orientavimo **finansavimo** stebėsenos srities rodiklis (“Vienam karjeros specialisto etatui tenkantis mokinių skaičius”) buvo išanalizuotas šios ataskaitos skyriuje “Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų tiekėjų tinklo išdėstymas”. Antro finansinį indėlį į profesinio orientavimo sistemą nusakančio rodiklio “Vidutinės vienam mokiniui tekusios profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) lėšos” reikšmę sudaro 2013-2014 mokslo metais mokinių pažintinei veiklai ir profesiniam orientavimui arba tik profesiniam orientavimui panaudotų mokinio krepšelio lėšų suma.

Remiantis UKSIS duomenimis, apie 160 mokyklų praėjusiais mokslo metais profesiniam orientavimui jokių lėšų nepanaudojo arba nepateikė duomenų apie panaudotas lėšas. Apie 450 mokyklų praėjusiais mokslo metais panaudotojo nuo 1 iki 79 litų profesinio orientavimo lėšų vienam mokiniui. Bendra profesinio orientavimo lėšų suma (mokinių pažintinei veiklai ir profesiniam orientavimui arba tik profesiniam orientavimui panaudotų mokinio krepšelio lėšų suma) praėjusiais mokslo metais siekė apie 1,3 mln. litų.

Remiantis turimais duomenimis ir palyginus šalies investicijas į profesinį orientavimą pagal institucijos grupę, galime matyti, kad vienam profesinio mokymo įstaigos mokiniui per metus teko šiek tiek daugiau profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) lėšų negu vienam bendrojo ugdymo mokyklos mokiniui (9 lentelė).

9 lentelė. Mokinių profesinio orientavimo finansavimas pagal institucijos grupę

Institucijos grupė	Mokslo metai	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Bendra profesinio orientavimo lėšų suma	Mokinių skaičius	Vidutinės vienam mokiniui tekusios profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) lėšos
Bendrojo ugdymo mokykla	2013-2014	620	1108520,26	242.117	4,58
Profesinio mokymo įstaiga	2013-2014	45	217859,56	40.390	5,39
Suvestinė		665	1326379,82	281.514	4,71

Analizuodami finansinį indėlį į mokinių ugdymą karjerai pagal savivaldybes, pastebėjome, kad 2013-2014 m. m. šalies vidurkio (4,71 Lt) nesiekė pusė savivaldybių. Daugiausia profesinio orientavimo lėšų vienam mokiniui buvo skirta Birštono, Alytaus miesto, Anykščių rajono ir Šalčininkų rajono savivaldybėse (10-14 Lt), didžiausia lėšų suma mokinių profesiniam orientavimui buvo panaudota didžiuosiuose šalies miestuose (60630-127156 Lt) (10 lentelė).

10 lentelė. Mokinių profesinio orientavimo finansavimas pagal savivaldybes

Savivaldybė	Mokslo metai	Duomenis UKSIS sistemai pateikusių mokyklų skaičius	Bendra profesinio orientavimo lėšų suma	Mokinių skaičius	Vidutinės vienam mokiniui tekusios profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) lėšos
Akmenės r. sav.	2013-2014	3	3760,00	2.385	1,58
Alytaus m. sav.	2013-2014	11	90956,85	7.371	12,34
Alytaus r. sav.	2013-2014	4	1772,27	1.863	0,95
Anykščių r. sav.	2013-2014	10	24758,17	2.176	11,38
Birštono sav.	2013-2014	1	6440,00	460	14,00
Biržų r. sav.	2013-2014	14	22437,16	3.062	7,33
Druskininkų sav.	2013-2014	4	2687,00	1.847	1,45
Elektrėnų sav.	2013-2014	4	1844,39	2.693	0,68
Ignalinos r. sav.	2013-2014	5	7377,26	1.307	5,64
Jonavos r. sav.	2013-2014	15	24349,09	4.559	5,34
Joniškio r. sav.	2013-2014	8	8911,60	2.519	3,54
Jurbarko r. sav.	2013-2014	5	11716,96	2.845	4,12
Kaišiadorių r. sav.	2013-2014	9	25413,00	3.425	7,42
Kalvarijos sav.	2013-2014	8	4130,54	1.140	3,62
Kauno m. sav.	2013-2014	43	127156,91	33.587	3,79
Kauno r. sav.	2013-2014	11	14549,36	5.270	2,76
Kazlų Rūdos sav.	2013-2014	7	2100,00	1.027	2,04
Kėdainių r. sav.	2013-2014	15	43645,23	5.074	8,60
Kelmės r. sav.	2013-2014	17	15920,58	3.211	4,96
Klaipėdos m. sav.	2013-2014	25	72910,39	15.202	4,80
Klaipėdos r. sav.	2013-2014	15	12705,44	3.254	3,90
Kretingos r. sav.	2013-2014	9	10938,55	3.966	2,76
Kupiškio r. sav.	2013-2014	2	1905,00	1.961	0,97
Lazdijų r. sav.	2013-2014	10	13589,29	2.146	6,33
Marijampolės sav.	2013-2014	13	17140,53	6.455	2,66
Mažeikių r. sav.	2013-2014	17	14392,50	6.150	2,34
Molėtų r. sav.	2013-2014	11	11339,00	1.918	5,91
Neringos sav.	2013-2014			123	
Pagėgių sav.	2013-2014	5	5573,12	808	6,90
Pakruojo r. sav.	2013-2014	5	4285,00	2.348	1,82
Palangos m. sav.	2013-2014			1.253	
Panevėžio m. sav.	2013-2014	16	60630,43	11.218	5,40
Panevėžio r. sav.	2013-2014	16	15531,63	2.296	6,76
Pasvalio r. sav.	2013-2014	7	12934,14	2.690	4,81
Plungės r. sav.	2013-2014	12	23130,35	3.745	6,18
Prienų r. sav.	2013-2014	8	7028,15	2.258	3,11
Radviliškio r. sav.	2013-2014	10	13061,20	4.105	3,18
Raseinių r. sav.	2013-2014	8	15937,53	3.422	4,66
Rietavo sav.	2013-2014	1	0,00	772	0,00
Rokiškio r. sav.	2013-2014	5	11201,34	3.210	3,49

Skuodo r. sav.	2013-2014	4	2166,45	1.829	1,18
Šakių r. sav.	2013-2014	8	18046,00	2.957	6,10
Šalčininkų r. sav.	2013-2014	7	28219,70	2.747	10,27
Šiaulių m. sav.	2013-2014	28	118420,39	12.090	9,79
Šiaulių r. sav.	2013-2014	16	15348,00	3.315	4,63
Šilalės r. sav.	2013-2014	8	12243,00	2.910	4,21
Šilutės r. sav.	2013-2014	17	17116,57	5.089	3,36
Sirvintų r. sav.	2013-2014	8	11789,20	1.405	8,39
Švenčionių r. sav.	2013-2014	8	20611,65	2.595	7,94
Tauragės r. sav.	2013-2014	10	34914,60	4.196	8,32
Telšių r. sav.	2013-2014	15	28651,64	4.583	6,25
Trakų r. sav.	2013-2014	8	19439,81	3.183	6,11
Ukmergės r. sav.	2013-2014	9	12383,45	3.765	3,29
Utenos r. sav.	2013-2014	9	32806,00	3.834	8,56
Varėnos r. sav.	2013-2014	10	5282,36	2.104	2,51
Vilkaviškio r. sav.	2013-2014	6	17088,00	4.170	4,10
Vilniaus m. sav.	2013-2014	67	122596,81	47.285	2,59
Vilniaus r. sav.	2013-2014	26	25663,57	6.423	4,00
Visagino sav.	2013-2014	5	3987,00	1.819	2,19
Zarasų r. sav.	2013-2014	7	15445,66	1.660	9,30
Suvestinė		665	1326379,82	281.514	4,71

Turime pripažinti, kad UKSIS duomenų teikėjai nepakankamai aktyviai ir nepakankamai tiksliai teikia informaciją apie profesiniam orientavimui panaudotas lėšas. Sunkumų kyla dėl to, kad šiuos duomenis turi mokyklų buhalterijos, kurios apskaitai naudoja kalendorinius metus, skaičiavimą taip pat komplikuoja į vieną mokinio krepšelio „eilutę“ sujungtos lėšos mokinių pažintinei veiklai ir mokinių profesiniam orientavimui (kartais ir neformaliajam švietimui).

Šalies mokyklose vyraujančių teikiamų **profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų pobūdį** atskleidžia trys rodikliai, atspindintys mokinių poreikį rinktis individualias arba teikiamas mokinių grupėje karjeros paslaugas savo mokykloje arba už mokyklos ribų ir mokyklos galimybes užtikrinti šių paslaugų prieinamumą ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo galimybes (tai paslaugas gavusių mokinių skaičiai).

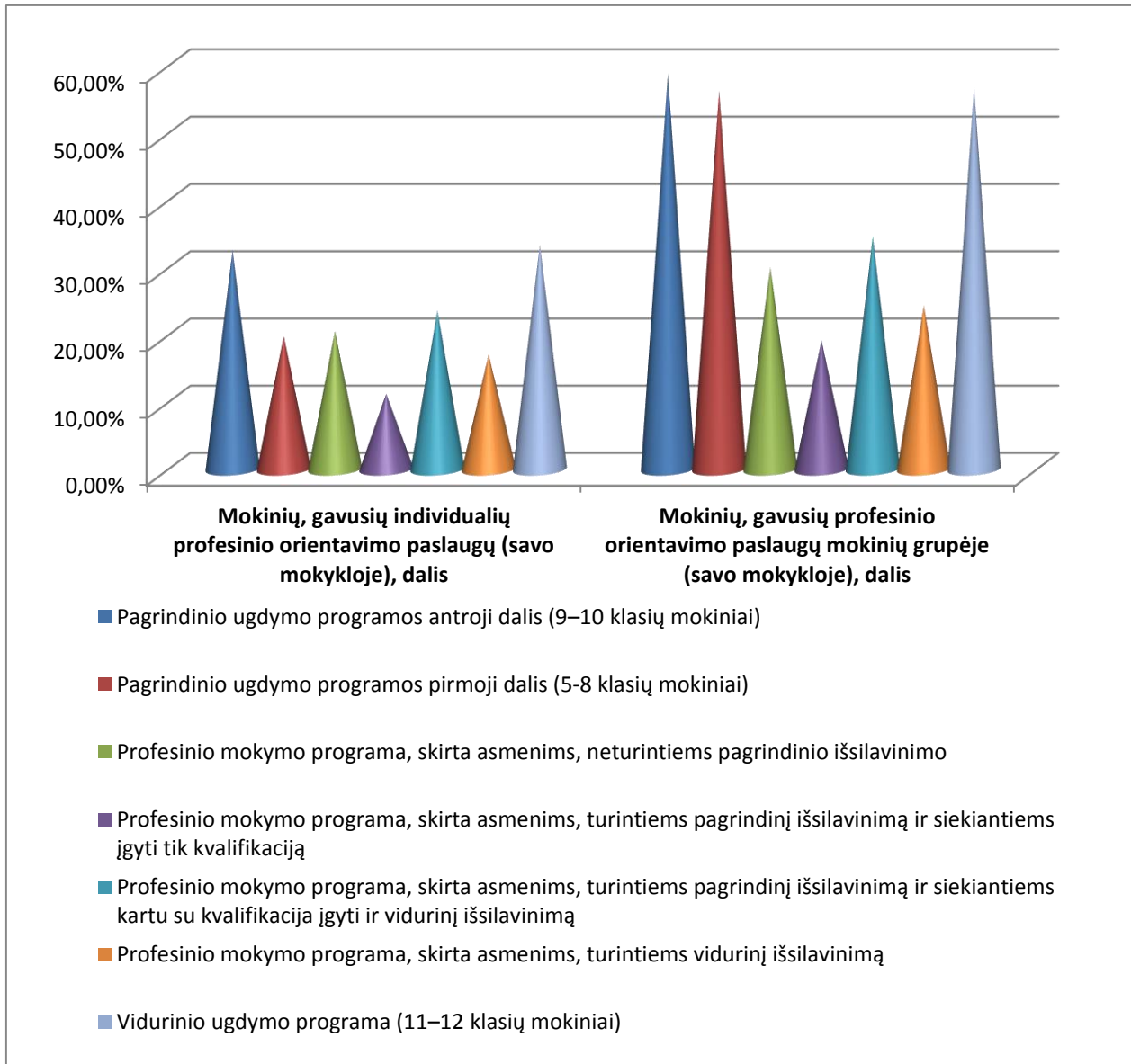
Stebėsenos duomenys rodo, kad 2012-2013 mokslo metais bent vieną individualią profesinio orientavimo (karjeros) konsultaciją gavo 30 proc. mokinių, bent vieną profesinio orientavimo (karjeros) paslaugą grupėje (grupinė konsultacija, seminaras, klasės valandėlė, karjeros pamoka ir kt.) gavo 69 proc. mokinių. Profesinio mokymo įstaigose individualiai konsultavosi kiek didesnę dalis mokinių (34 proc.) negu bendrojo ugdymo mokyklose (29 proc.). Karjeros paslaugos

mokinių grupėje pasiekė didesnę dalį bendrojo ugdymo mokyklų mokinių (71 proc.) negu profesinio mokymo įstaigų mokinius (55 proc.). Praėjusiais mokslo metais karjeros paslaugų prieinamumas (ypač grupinių konsultacijų, seminarų, klasės valandėlių, karjeros pamokų) buvo mažesnis – individualią konsultaciją grupėje gavo 26 proc. mokinių, paslaugą grupėje gavo 54 proc. mokinių. Ypač sumažėjo profesinio mokymo įstaigų mokinių, gavusių karjeros paslaugų, dalis (11 lentelė).

11 lentelė. Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų prieinamumas pagal institucijos grupę

Institucijos grupė	Mokslo metai	Mokinių, gavusių individualių profesinio orientavimo paslaugų (savo mokykloje), dalis	Mokinių, gavusių profesinio orientavimo paslaugų mokinių grupėje (savo mokykloje), dalis
Bendrojo ugdymo mokykla	2013-2014	27,18%	57,81%
Profesinio mokymo įstaiga	2013-2014	21,15%	30,83%
Suvestinė		26,41%	54,15%
Institucijos grupė	Mokslo metai	Mokinių, gavusių individualių profesinio orientavimo paslaugų (savo mokykloje), dalis	Mokinių, gavusių profesinio orientavimo paslaugų mokinių grupėje (savo mokykloje), dalis
Bendrojo ugdymo mokykla	2012-2013	29,15%	70,46%
Profesinio mokymo įstaiga	2012-2013	33,63%	54,65%
Suvestinė		29,87%	68,51%

Iš visų septynių mokinių grupių aktyviausi tiek individualių, tiek grupinių karjeros paslaugų gavėjai 2013-2014 m.m. buvo 9-10 klasių ir 11-12 klasių mokiniai (33 proc. šių klasių mokinių gavo bent vieną individualią konsultaciją ir apie 60 proc. šių klasių mokinių gavo bent vieną karjeros paslaugą grupėje). Tiek individualiomis karjeros paslaugomis, tiek paslaugomis mokinių grupėje mažiausiai naudojami besimokantieji pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti tik kvalifikaciją (atitinkamai 11 proc. ir 19 proc.) (3 pav.).

3 pav.

Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų gavėjai (pagal mokinių grupes)

Palyginus pagal savivaldybes, didžiausia dalis mokinių, praėjusiais mokslo metais gavusių individualių karjeros konsultacijų savo mokykloje, buvo Pagėgių ir Kelmės rajono savivaldybėse (atitinkamai 92 ir 71 proc.), mažiausia – Rietavo, Kupiškio rajono, Druskininkų, Ukmergės rajono savivaldybėse (iki 7 proc.). Šalies vidurkis (27 proc.) nesiekė apie pusę savivaldybių. Didžiausia dalis mokinių, bent kartą gavusių profesinio orientavimo paslaugų mokinių grupėje,

buvo Kazlų Rūdos, Molėtų rajono, Pagėgių, Birštono savivaldybėse (94-100 proc.), mažiausia – Kupiškio rajono, Rietavo ir Akmenės rajono savivaldybėse (iki 10 proc.). Šalies vidurkio (54 proc.) nesiekė apie pusė savivaldybių (12 lentelė).

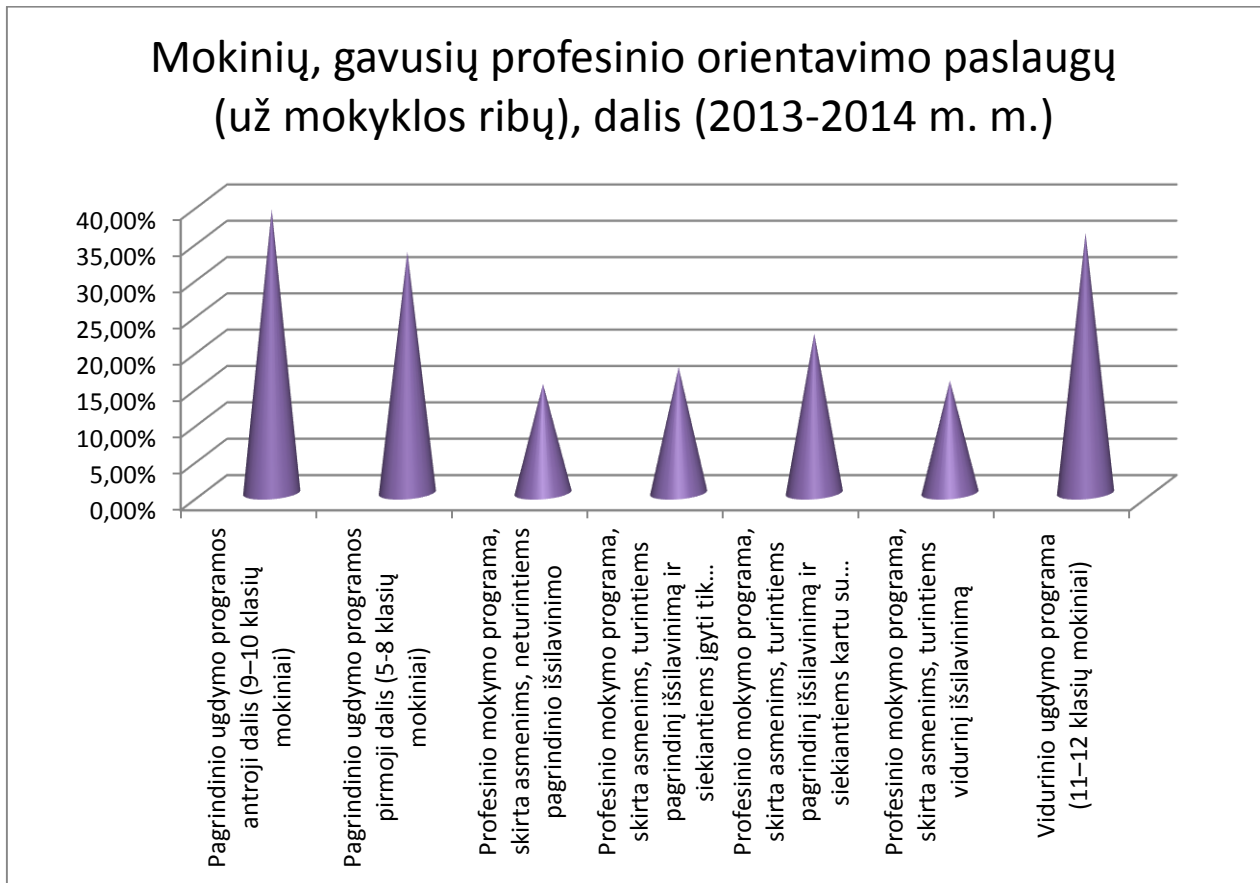
12 lentelė. Profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų prieinamumas pagal savivaldybes

Mokslo metai	Savivaldybė	Mokinių, gavusių individualių profesinio orientavimo paslaugų (savo mokykloje), dalis	Mokinių, gavusių profesinio orientavimo paslaugų mokinių grupėje (savo mokykloje), dalis	Mokinių, gavusių profesinio orientavimo paslaugų (už mokyklos ribų), dalis
2013-2014	Akmenės r. sav.	10,65%	10,23%	7,76%
2013-2014	Alytaus m. sav.	30,46%	63,87%	42,27%
2013-2014	Alytaus r. sav.	21,63%	34,08%	8,75%
2013-2014	Anykščių r. sav.	45,08%	61,95%	43,01%
2013-2014	Birštono sav.	13,91%	94,13%	46,09%
2013-2014	Biržų r. sav.	27,86%	88,86%	50,69%
2013-2014	Druskininkų sav.	4,06%	52,68%	21,87%
2013-2014	Elektrėnų sav.	24,99%	66,43%	27,96%
2013-2014	Ignalinos r. sav.	25,55%	60,75%	18,52%
2013-2014	Jonavos r. sav.	26,10%	56,37%	31,06%
2013-2014	Joniškio r. sav.	30,69%	48,39%	43,23%
2013-2014	Jurbarko r. sav.	19,72%	19,40%	12,37%
2013-2014	Kaišiadorių r. sav.	19,39%	46,77%	24,70%
2013-2014	Kalvarijos sav.	53,60%	83,51%	73,68%
2013-2014	Kauno m. sav.	22,77%	50,33%	32,61%
2013-2014	Kauno r. sav.	18,84%	37,21%	28,94%
2013-2014	Kazlų Rūdos sav.	56,38%	108,96%	63,78%
2013-2014	Kėdainių r. sav.	23,79%	79,86%	45,88%
2013-2014	Kelmės r. sav.	70,85%	82,16%	49,33%
2013-2014	Klaipėdos m. sav.	17,36%	53,75%	34,25%
2013-2014	Klaipėdos r. sav.	15,09%	54,27%	30,06%
2013-2014	Kretingos r. sav.	7,09%	18,66%	9,83%
2013-2014	Kupiškio r. sav.	1,02%	0,92%	0,25%
2013-2014	Lazdijų r. sav.	42,82%	58,01%	41,85%
2013-2014	Marijampolės sav.	19,50%	44,80%	15,10%
2013-2014	Mažeikių r. sav.	37,45%	67,71%	45,93%
2013-2014	Molėtų r. sav.	42,70%	95,10%	47,60%
2013-2014	Neringos sav.			
2013-2014	Pagėgių sav.	92,08%	94,43%	85,02%
2013-2014	Pakruojo r. sav.	7,33%	26,79%	19,68%
2013-2014	Palangos m. sav.			

2013-2014	Panevėžio m. sav.	31,12%	46,20%	38,47%
2013-2014	Panevėžio r. sav.	38,33%	57,88%	40,42%
2013-2014	Pasvalio r. sav.	31,23%	75,20%	35,84%
2013-2014	Plungės r. sav.	29,48%	65,85%	22,83%
2013-2014	Prienų r. sav.	26,48%	41,67%	19,62%
2013-2014	Radviliškio r. sav.	39,54%	62,24%	37,54%
2013-2014	Raseinių r. sav.	31,59%	60,52%	49,85%
2013-2014	Rietavo sav.	0,52%	5,57%	3,89%
2013-2014	Rokiškio r. sav.	29,44%	57,23%	27,79%
2013-2014	Skuodo r. sav.	20,83%	41,61%	26,35%
2013-2014	Šakių r. sav.	34,70%	52,93%	33,24%
2013-2014	Šalčininkų r. sav.	28,36%	43,50%	31,12%
2013-2014	Šiaulių m. sav.	31,56%	73,06%	54,54%
2013-2014	Šiaulių r. sav.	40,39%	64,13%	49,80%
2013-2014	Šilalės r. sav.	26,19%	44,98%	26,22%
2013-2014	Šilutės r. sav.	27,59%	80,66%	37,24%
2013-2014	Širvintų r. sav.	52,17%	73,45%	43,27%
2013-2014	Švenčionių r. sav.	43,85%	71,64%	53,37%
2013-2014	Tauragės r. sav.	62,15%	68,61%	58,94%
2013-2014	Telšių r. sav.	31,27%	58,17%	33,69%
2013-2014	Trakų r. sav.	34,87%	50,46%	24,88%
2013-2014	Ukmergės r. sav.	6,91%	24,44%	9,91%
2013-2014	Utenos r. sav.	26,45%	67,66%	22,35%
2013-2014	Varėnos r. sav.	27,95%	53,94%	42,11%
2013-2014	Vilkaviškio r. sav.	19,69%	37,15%	16,47%
2013-2014	Vilniaus m. sav.	18,13%	45,53%	27,92%
2013-2014	Vilniaus r. sav.	36,70%	67,68%	34,72%
2013-2014	Visagino sav.	50,47%	59,04%	36,94%
2013-2014	Zarasų r. sav.	42,23%	88,55%	70,42%
Suvestinė		26,41%	54,15%	33,49%

Mokinių poreikį tobulinti karjeros kompetencijas kitoje įstaigoje, mokyklos sudaromas sąlygas mokiniams gauti informaciją apie mokymosi ir darbo galimybes pasitelkiant pažintinius vizitus, ekskursijas, susitikimus su švietimo įstaigų atstovais, darbdaviais ir kitais asmenimis, taip pat ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo galimybes atspindi rodiklis “Mokinių, gavusių profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų (už mokyklos ribų), dalis”. Šis rodiklis gali rodyti ne tik mokyklos bendradarbiavimo ryšius su kitomis įstaigomis profesinio orientavimo srityje, bet ir finansines (pvz., transporto naudojimo) galimybes. Kaip ir ankstesniais metais, kas trečias mokinys (33 proc.) Lietuvoje bent kartą dalyvavo mokyklos suorganizuotoje išvykoje, siekdamas patobulinti savo karjeros žinias, gebėjimus ir nuostatas (vizitas į įmonę, jaunimo darbo centrą,

kitą mokymo įstaigą, studijų parodą, atvirų durų dienas, individuali ar grupinė konsultacija, seminaras, profesijos pristatymas ir kt.). Kaip ir anksčiau, 9-10 ir 11-12 klasių mokiniai sudarė didžiausią dalį (po 40 proc.) gavusių karjeros paslaugų už mokyklos ribų. Mažiausią dalį (po 15 proc.) sudarė besimokantys pagal profesinio mokymo programas, skirtas asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo ir asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą (4 pav.).

4 pav.

Karjeros paslaugų už mokyklos ribų gavėjai (pagal koncentrus)

Palyginus pagal savivaldybes, didžiausia dalis mokinių, praėjusiais mokslo metais tobulinusių karjeros kompetencijas už mokyklos ribų, buvo Pagėgių, Kalvarijos, Zarasų rajono savivaldybėse (70-85 proc.), mažiausia – Kupiškio rajono, Rietavo, Akmenės rajono, Alytaus rajono, Kretingos rajono ir Ukmergės rajono savivaldybėse (iki 10 proc.). Šalies vidurkio (33 proc.) nesiekė pusė savivaldybių (12 lentelė).

Apibendrinus duomenis, susijusius su karjeros paslaugų teikimu mokykloje, galime teigti, kad antrus metus iš eilės šalies mokiniai dukart dažniau renkasi ir labiau prieinamos yra karjeros paslaugos grupėje negu individualios karjeros konsultacijos. Taip pat, šiek tiek didesnė dalis mokinių tobulina savo karjeros kompetencijas už mokyklos ribų negu individualiai konsultuojasi su mokyklos karjeros specialistais. Apie pusę savivaldybių nesiekia ir šių rodiklių.

3.5. Mokinių karjeros kompetencijos – profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) rezultatas

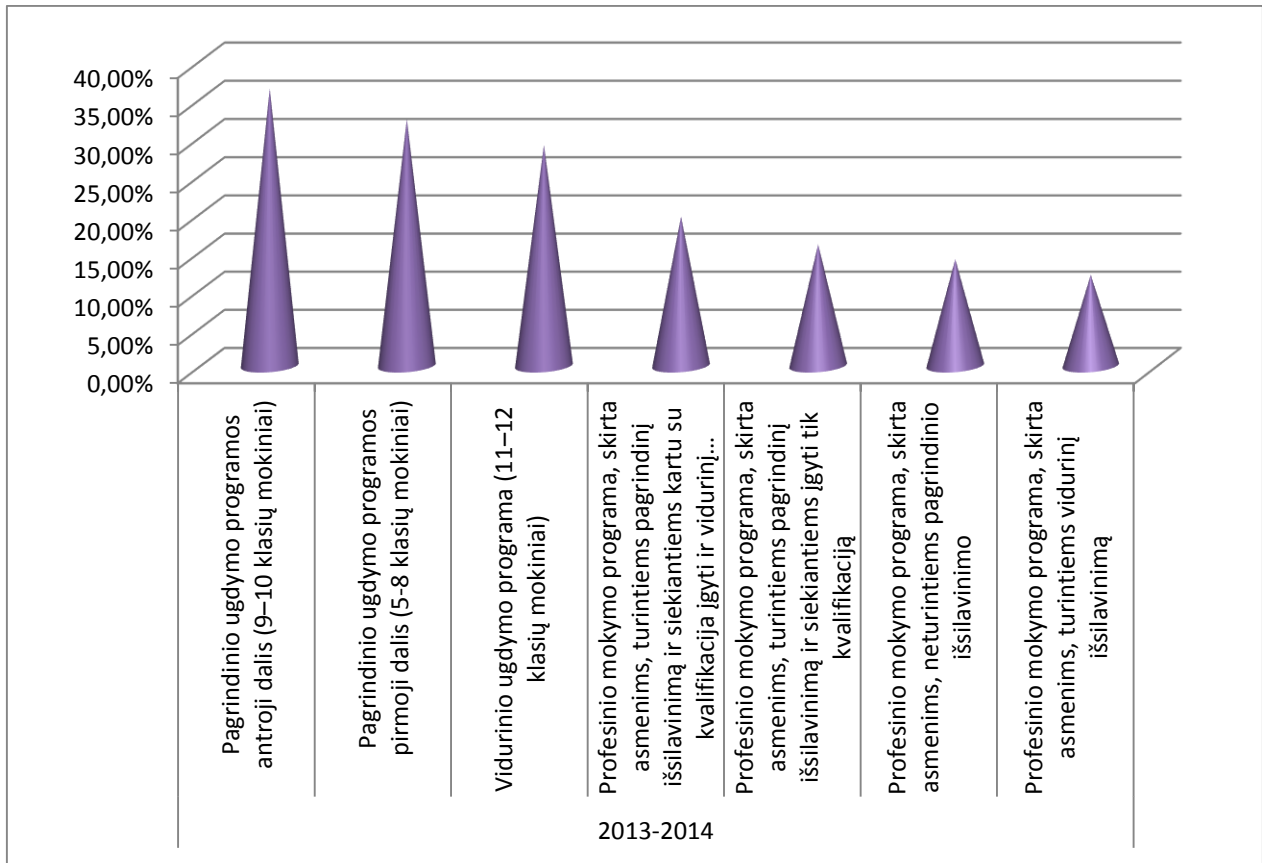
Mokinių karjeros kompetencijos, jų įgijimas arba patobulinimas yra vienas iš pagrindinių mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) siekiamų rezultatų. Siekiant įvertinti mokinių karjeros kompetencijų lygį ar jo pokytį, reikalingas mokinių karjeros kompetencijų į(si)vertinimo tyrimas. Šiai dienai mokinių sąmoningumo ir motyvacijos kelti ir ieškoti atsakymų į savo karjeros planavimo klausimus lygį bei mokyklos galimybes teikti mokiniams pagalbą rengiant karjeros planus galime vertinti analizuodami mokinių, rengusių karjeros planus, skaičių.

Praėjusiais metais beveik kas trečias šalies mokinys (31 proc.) rengė savo karjeros planą. Lyginant pagal institucijų grupę, dvigubai didesnė mokinių dalis rengė karjeros planus bendrojo ugdymo mokyklose (33 proc.) negu profesinio mokymo įstaigose (17 proc.) (13 lentelė).

13 lentelė. Mokiniai, rengę karjeros planą (pagal institucijos grupę)

Mokslų metai	Institucijos grupė	Mokinių skaičius	Mokinių, rengusių karjeros planą, skaičius	Mokinių, rengusių karjeros planą, dalis
2013-2014	Bendrojo ugdymo mokykla	242.117	79.299	32,75%
2013-2014	Profesinio mokymo įstaiga	40.390	6.673	16,52%
Suvestinė		281.514	85.972	30,54%

Lyginant karjeros planų rengimo duomenis pagal mokinių ugdymo koncentrus ir mokymo grupes, praėjusiais metais karjeros planus rengė didžiausia dalis 9-10 kl. mokinių (36 proc.) ir mažiausia dalis besimokančiųjų pagal profesinio mokymo programą, skirtą asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą (12 proc.) (5 pav.).

5 pav.

Mokiniai, rengę karjeros planą (pagal mokinių ugdymo koncentrus ir mokymo grupes)

Lyginant pagal savivaldybes, praėjusiais mokslo metais karjeros planus rengė didžiausia dalis Pagėgių, Tauragės rajono, Lazdijų rajono, Kazlų Rūdos ir Šiaulių rajono savivaldybių mokinių (55-69 proc.) ir mažiausia dalis Rietavo, Ukmergės rajono, Kretingos rajono, Kupiškio rajono savivaldybių mokinių (iki 10 proc.). Šalies vidurkio nesiekė apie pusė savivaldybių (14 lentelė).

14 lentelė. Mokiniai, rengę karjeros planą (pagal savivaldybes)

Mokslo metai	Savivaldybė	Mokinių skaičius	Mokinių, rengusių karjeros planą, skaičius	Mokinių, rengusių karjeros planą, dalis
2013-2014	Akmenės r. sav.	2.385	285	11,95%
2013-2014	Alytaus m. sav.	7.371	2.351	31,90%
2013-2014	Alytaus r. sav.	1.863	573	30,76%
2013-2014	Anykščių r. sav.	2.176	978	44,94%

2013-2014	Birštono sav.	460	58	12,61%
2013-2014	Biržų r. sav.	3.062	1.520	49,64%
2013-2014	Druskininkų sav.	1.847	327	17,70%
2013-2014	Elektrėnų sav.	2.693	473	17,56%
2013-2014	Ignalinos r. sav.	1.307	481	36,80%
2013-2014	Jonavos r. sav.	4.559	1.186	26,01%
2013-2014	Joniškio r. sav.	2.519	891	35,37%
2013-2014	Jurbarko r. sav.	2.845	499	17,54%
2013-2014	Kaišiadorių r. sav.	3.425	862	25,17%
2013-2014	Kalvarijos sav.	1.140	463	40,61%
2013-2014	Kauno m. sav.	33.587	11.410	33,97%
2013-2014	Kauno r. sav.	5.270	850	16,13%
2013-2014	Kazlų Rūdos sav.	1.027	565	55,01%
2013-2014	Kėdainių r. sav.	5.074	2.283	44,99%
2013-2014	Kelmės r. sav.	3.211	1.415	44,07%
2013-2014	Klaipėdos m. sav.	15.202	3.277	21,56%
2013-2014	Klaipėdos r. sav.	3.254	767	23,57%
2013-2014	Kretingos r. sav.	3.966	328	8,27%
2013-2014	Kupiškio r. sav.	1.961	214	10,91%
2013-2014	Lazdijų r. sav.	2.146	1.205	56,15%
2013-2014	Marijampolės sav.	6.455	2.719	42,12%
2013-2014	Mažeikių r. sav.	6.150	2.365	38,46%
2013-2014	Molėtų r. sav.	1.918	944	49,22%
2013-2014	Neringos sav.	123		
2013-2014	Pagėgių sav.	808	561	69,43%
2013-2014	Pakruojo r. sav.	2.348	359	15,29%
2013-2014	Palangos m. sav.	1.253		
2013-2014	Panevėžio m. sav.	11.218	3.380	30,13%
2013-2014	Panevėžio r. sav.	2.296	1.070	46,60%
2013-2014	Pasvalio r. sav.	2.690	1.203	44,72%
2013-2014	Plungės r. sav.	3.745	1.781	47,56%
2013-2014	Prienų r. sav.	2.258	797	35,30%
2013-2014	Radviliškio r. sav.	4.105	1.087	26,48%
2013-2014	Raseinių r. sav.	3.422	1.253	36,62%
2013-2014	Rietavo sav.	772	2	0,26%
2013-2014	Rokiškio r. sav.	3.210	963	30,00%
2013-2014	Skuodo r. sav.	1.829	456	24,93%
2013-2014	Šakių r. sav.	2.957	868	29,35%
2013-2014	Šalčininkų r. sav.	2.747	577	21,00%
2013-2014	Šiaulių m. sav.	12.090	4.712	38,97%
2013-2014	Šiaulių r. sav.	3.315	1.817	54,81%
2013-2014	Šilalės r. sav.	2.910	514	17,66%
2013-2014	Šilutės r. sav.	5.089	1.432	28,14%
2013-2014	Širvintų r. sav.	1.405	554	39,43%
2013-2014	Švenčionių r. sav.	2.595	975	37,57%
2013-2014	Tauragės r. sav.	4.196	2.698	64,30%
2013-2014	Telšių r. sav.	4.583	733	15,99%

2013-2014	Trakų r. sav.	3.183	730	22,93%
2013-2014	Ukmergės r. sav.	3.765	284	7,54%
2013-2014	Utenos r. sav.	3.834	1.551	40,45%
2013-2014	Varėnos r. sav.	2.104	723	34,36%
2013-2014	Vilkaviškio r. sav.	4.170	975	23,38%
2013-2014	Vilniaus m. sav.	47.285	10.703	22,64%
2013-2014	Vilniaus r. sav.	6.423	2.878	44,81%
2013-2014	Visagino sav.	1.819	458	25,18%
2013-2014	Zarasų r. sav.	1.660	589	35,48%
Suvestinė		281.514	85.972	30,54%

Apibendrinus duomenis, praėjusiais metais beveik kas trečias šalies mokinys rengė savo karjeros planą. Tačiau apie pusė savivaldybių nesiekė šalies vidurkio, o profesinio mokymo įstaigų mokiniai ypač pasyviai pildė karjeros planus.

3.6. Mokinių perėjimas iš vieno švietimo lygmens į kitą

Profesinis orientavimas (ugdymas karjerai) prisideda prie mokymosi motyvacijos stiprinimo, sprendimų priėmimo gebėjimų ugdymo, nuostatų, susijusių su mokymusi visą gyvenimą, formavimo. Mokinių ugdymas karjerai gali daryti teigiamą įtaką ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygio pokyčiams, palengvinti perėjimą iš vieno mokymosi lygmens į kitą. Šiai dienai galime stebėti 10 ir 12 klasės mokinių ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos mastą.

Palyginus duomenis apie 10 klasės mokinių perėjimą į 11 klasę arba profesinio mokymo įstaigą pagal institucijų grupę, galime pastebėti, kad bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, gavusių pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą ir netęsiančių mokslo bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje, dalis trejus metus iš eilės didėjo, bet per pastaruosius dvejus metus žymiai sumažėjo (nuo 3,28 proc. 2011-2012 m. m. iki 2,06 proc. 2012-2013 m. m. ir 1,90 proc. 2013-2014 m. m.). Profesinio mokymo įstaigų mokinių, gavusių pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą ir netęsiančių mokslo bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje, dalis per pastaruosius penkerius mokslo metus tai mažėjo, tai didėjo, praėjusiais metais buvo didžiausia ir siekė 7,89 proc. (15 lentelė).

15 lentelė. Mokiniai, netęsiantys mokslo po 10 klasės (pagal institucijų grupę)

Mokinių, po 10 klasės netęsiančių mokslo bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje, dalis	Bendrojo ugdymo mokykla	Profesinio mokymo įstaiga
2009-2010	2,66%	7,33%
2010-2011	2,78%	6,76%
2011-2012	3,28%	7,25%
2012-2013	2,06%	7,19%
2013-2014	1,90%	7,89%

Palyginus duomenis pagal savivaldybes, galime matyti, kad didžiausia dalis mokinių, gavusių pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą ir netęsiančių mokslo, praėjusiais metais buvo Pagėgių ir Šiaulių rajono savivaldybėse (5 proc.). Zarasų rajono, Neringos, Birštono ir Ignalinos rajono savivaldybėse visi 10 klasės mokiniai toliau tęsė mokslą. Pusė savivaldybių viršijo šalies vidurkį (1,96 proc.) (16 lentelė).

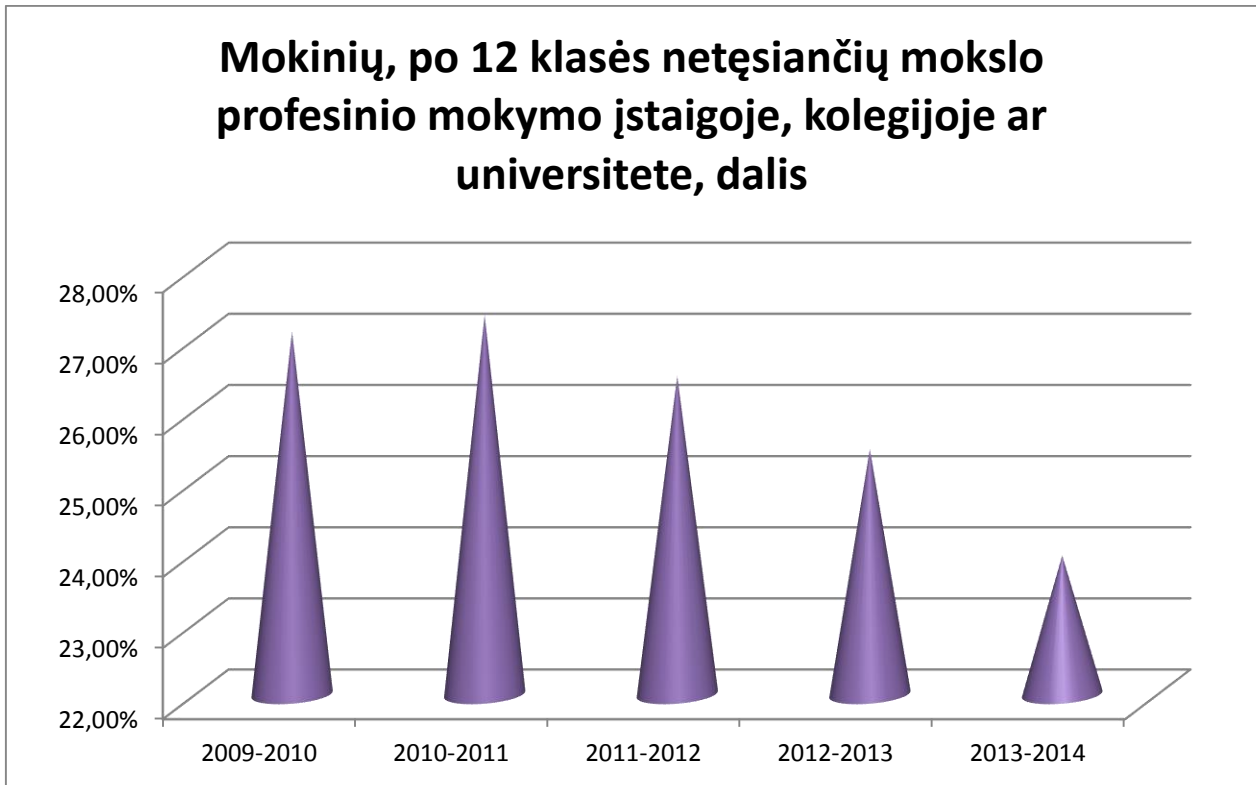
16 lentelė. Mokiniai, netęsiantys mokslo po 10 klasės (pagal savivaldybes)

Savivaldybė	Mokslo metai	10 klasės mokinių, įgijusių pagrindinį išsilavinimą, skaičius	Mokinių, po 10 klasės netęsiančių mokslo, skaičius	Mokinių, po 10 klasės netęsiančių mokslo bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje, dalis
Akmenės r. sav.	2013-2014	311	12	3,86%
Alytaus m. sav.	2013-2014	712	7	0,98%
Alytaus r. sav.	2013-2014	171	2	1,17%
Anykščių r. sav.	2013-2014	276	2	0,72%
Birštono sav.	2013-2014	58	0	0,00%
Biržų r. sav.	2013-2014	320	7	2,19%
Druskininkų sav.	2013-2014	216	3	1,39%
Elektrėnų sav.	2013-2014	272	2	0,74%
Ignalinos r. sav.	2013-2014	144	0	0,00%
Jonavos r. sav.	2013-2014	519	13	2,50%
Joniškio r. sav.	2013-2014	270	7	2,59%
Jurbarko r. sav.	2013-2014	330	9	2,73%
Kaišiadorių r. sav.	2013-2014	379	9	2,37%
Kalvarijos sav.	2013-2014	149	4	2,68%
Kauno m. sav.	2013-2014	3.454	54	1,56%
Kauno r. sav.	2013-2014	638	10	1,57%
Kazlų Rūdos sav.	2013-2014	151	6	3,97%
Kėdainių r. sav.	2013-2014	575	6	1,04%
Kelmės r. sav.	2013-2014	343	3	0,87%
Klaipėdos m. sav.	2013-2014	1.529	32	2,09%
Klaipėdos r. sav.	2013-2014	375	9	2,40%

Kretingos r. sav.	2013-2014	495	8	1,62%
Kupiškio r. sav.	2013-2014	192	6	3,13%
Lazdijų r. sav.	2013-2014	219	2	0,91%
Marijampolės sav.	2013-2014	704	12	1,70%
Mažeikių r. sav.	2013-2014	688	28	4,07%
Molėtų r. sav.	2013-2014	216	3	1,39%
Neringos sav.	2013-2014	11	0	0,00%
Pagėgių sav.	2013-2014	120	6	5,00%
Pakruojo r. sav.	2013-2014	256	7	2,73%
Palangos m. sav.	2013-2014	178	3	1,69%
Panevėžio m. sav.	2013-2014	1.289	22	1,71%
Panevėžio r. sav.	2013-2014	243	10	4,12%
Pasvalio r. sav.	2013-2014	289	3	1,04%
Plungės r. sav.	2013-2014	460	13	2,83%
Prienų r. sav.	2013-2014	277	8	2,89%
Radviliškio r. sav.	2013-2014	469	14	2,99%
Raseinių r. sav.	2013-2014	423	13	3,07%
Rietavo sav.	2013-2014	110	3	2,73%
Rokiškio r. sav.	2013-2014	406	4	0,99%
Šakių r. sav.	2013-2014	357	8	2,24%
Šalčininkų r. sav.	2013-2014	325	7	2,15%
Šiaulių m. sav.	2013-2014	1.402	36	2,57%
Šiaulių r. sav.	2013-2014	373	17	4,56%
Šilalės r. sav.	2013-2014	353	5	1,42%
Šilutės r. sav.	2013-2014	613	17	2,77%
Širvintų r. sav.	2013-2014	175	6	3,43%
Skuodo r. sav.	2013-2014	265	11	4,15%
Švenčionių r. sav.	2013-2014	288	3	1,04%
Tauragės r. sav.	2013-2014	480	4	0,83%
Telšių r. sav.	2013-2014	556	5	0,90%
Trakų r. sav.	2013-2014	356	3	0,84%
Ukmergės r. sav.	2013-2014	436	5	1,15%
Utenos r. sav.	2013-2014	463	4	0,86%
Varėnos r. sav.	2013-2014	251	5	1,99%
Vilkaviškio r. sav.	2013-2014	514	17	3,31%
Vilniaus m. sav.	2013-2014	4.901	76	1,55%
Vilniaus r. sav.	2013-2014	791	19	2,40%
Visagino sav.	2013-2014	126	4	3,17%
Zarasų r. sav.	2013-2014	135	0	0,00%
Suvestinė		31.397	614	1,96%

Išanalizavus duomenis apie 12 klasės mokinių perėjimą į profesinio mokymo įstaigą, kolegiją ar universitetą, galime pastebėti, kad 12 klasės mokinių, pasitraukiančių iš švietimo sistemos,

dalis yra apie 10 kartų didesnė už iš švietimo sistemos pasitraukiančių 10 klasės mokinių dalį, tačiau per pastaruosius ketverius metus ji mažėjo (6 pav.).

6 pav.

Mokiniai, netęsiantys mokslo po 12 klasės

Palyginus duomenis pagal savivaldybes, galime matyti, kad didžiausia dalis mokinių, gavusių brandos atestatą ir netęsiančių mokslo Lietuvos profesinio mokymo įstaigose, kolegijose ar universitetuose praėjusiais metais buvo Visagino, Trakų rajono, Kalvarijos, Akmenės rajono savivaldybėse (36-44 proc.), mažiausia – Rietavo, Zarasų rajono, Molėtų rajono, Druskininkų savivaldybėse (10-14 proc.). 24 savivaldybės viršijo šalies vidurkį (23,96 proc.) (17 lentelė).

17 lentelė. Mokiniai, netęsiantys mokslo po 12 klasės (pagal savivaldybes)

Savivaldybė	Mokslo metai	12 klasės mokinių, įgijusių vidurinį išsilavinimą, skaičius	Mokinių, po 12 klasės netęsiančių mokslo, skaičius	Mokinių, po 12 klasės netęsiančių mokslo profesinio mokymo įstaigoje, kolegijoje ar universitete, dalis
Akmenės r. sav.	2013-2014	249	89	35,74%
Alytaus m. sav.	2013-2014	651	126	19,35%
Alytaus r. sav.	2013-2014	145	30	20,69%
Anykščių r. sav.	2013-2014	213	42	19,72%
Birštono sav.	2013-2014	84	20	23,81%
Biržų r. sav.	2013-2014	264	51	19,32%
Druskininkų sav.	2013-2014	218	31	14,22%
Elektrėnų sav.	2013-2014	191	32	16,75%
Ignalinos r. sav.	2013-2014	167	30	17,96%
Jonavos r. sav.	2013-2014	419	129	30,79%
Joniškio r. sav.	2013-2014	186	36	19,35%
Jurbarko r. sav.	2013-2014	304	77	25,33%
Kaišiadorių r. sav.	2013-2014	308	70	22,73%
Kalvarijos sav.	2013-2014	116	42	36,21%
Kauno m. sav.	2013-2014	3.639	887	24,37%
Kauno r. sav.	2013-2014	636	125	19,65%
Kazlų Rūdos sav.	2013-2014	119	28	23,53%
Kėdainių r. sav.	2013-2014	471	100	21,23%
Kelmės r. sav.	2013-2014	301	82	27,24%
Klaipėdos m. sav.	2013-2014	1.511	410	27,13%
Klaipėdos r. sav.	2013-2014	260	46	17,69%
Kretingos r. sav.	2013-2014	391	90	23,02%
Kupiškio r. sav.	2013-2014	200	30	15,00%
Lazdijų r. sav.	2013-2014	200	47	23,50%
Marijampolės sav.	2013-2014	665	190	28,57%
Mažeikių r. sav.	2013-2014	570	143	25,09%
Molėtų r. sav.	2013-2014	168	21	12,50%
Neringos sav.	2013-2014	14	4	28,57%
Pagėgių sav.	2013-2014	84	19	22,62%
Pakruojo r. sav.	2013-2014	206	34	16,50%
Palangos m. sav.	2013-2014	159	35	22,01%
Panevėžio m. sav.	2013-2014	1.117	290	25,96%
Panevėžio r.	2013-2014	204	41	20,10%

sav.			
Pasvalio r. sav.	2013-2014	252	39 15,48%
Plungės r. sav.	2013-2014	331	72 21,75%
Prienų r. sav.	2013-2014	174	38 21,84%
Radviliškio r. sav.	2013-2014	379	58 15,30%
Raseinių r. sav.	2013-2014	310	54 17,42%
Rietavo sav.	2013-2014	77	8 10,39%
Rokiškio r. sav.	2013-2014	336	52 15,48%
Šakių r. sav.	2013-2014	297	54 18,18%
Šalčininkų r. sav.	2013-2014	361	88 24,38%
Šiaulių m. sav.	2013-2014	1.208	293 24,26%
Šiaulių r. sav.	2013-2014	256	64 25,00%
Šilalės r. sav.	2013-2014	321	78 24,30%
Šilutės r. sav.	2013-2014	396	129 32,58%
Širvintų r. sav.	2013-2014	184	56 30,43%
Skuodo r. sav.	2013-2014	199	53 26,63%
Svenčionių r. sav.	2013-2014	278	59 21,22%
Tauragės r. sav.	2013-2014	492	136 27,64%
Telšių r. sav.	2013-2014	427	99 23,19%
Trakų r. sav.	2013-2014	381	158 41,47%
Ukmergės r. sav.	2013-2014	349	57 16,33%
Utenos r. sav.	2013-2014	452	94 20,80%
Varėnos r. sav.	2013-2014	192	29 15,10%
Vilkaviškio r. sav.	2013-2014	408	127 31,13%
Vilniaus m. sav.	2013-2014	5.019	1.259 25,08%
Vilniaus r. sav.	2013-2014	656	159 24,24%
Visagino sav.	2013-2014	120	53 44,17%
Zarasų r. sav.	2013-2014	130	14 10,77%
Suvestinė		28.415	6.807 23,96%

Apibendrinus duomenis, galime pastebėti, kad tiek 10 klasės mokinių, tiek 12 klasės mokinių, toliau netęsiančių mokslo, dalis praėjusiais metais šiek tiek sumažėjo, tačiau daugiau kaip trečdalyje savivaldybių šie rodikliai buvo aukštesni už šalies vidurkį.

4. Rekomendacijos ir siūlymai

Remiantis Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio įgyvendinimo patirtimi ir stebėsenos rezultatais, šiame skyriuje pateikiame išvadas, siūlymus ir rekomendacijas, kaip būtų galima pagerinti šalies mokinių ugdymo karjerai būklę ir patobulinti stebėsenos kokybę. Taip pat įvardijame institucijas, kurios galėtų būti atsakingos už rastų trūkumų, silpnybių šalinimo rekomendacijų įgyvendinimą, ir siūlome rekomendacijų įgyvendinimo laikotarpį. **Kviečiame visus suinteresuotuosius prisidėti prie probleminių klausimų sprendimo ir rekomendacijų įgyvendinimo.**

4.1. Rekomendacijos stebėsenos modelio tobulinimui

1. Mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėseną buvo vykdoma vadovaujantis Projekto metu sukurtu Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modeliu, šio modelio aprašu, Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu ir kt. Tačiau trūksta mokinių profesinio orientavimo stebėsenos organizavimo ir vykdymo teisinio reglamentavimo nacionaliniu lygiu.

Siūlymas. Remiantis Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio aprašu, švietimo stebėsenos ir profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos vykdymo patirtimi, parengti dokumentą, įteisinantį mokinių profesinio orientavimo stebėsenos organizavimą ir vykdymą, įpareigojantį bendrojo ugdymo mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas nuolat stebėti ir vertinti karjeros paslaugų prieinamumą ir kokybę, periodiškai teikti duomenis Ugdymo karjerai stebėsenos informacinei sistemai (UKSIS). Tai galėtų būti "Mokinių profesinio orientavimo stebėsenos vykdymo tvarkos aprašas", tvirtinamas Švietimo ir mokslo ministro įsakymu.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, Švietimo informacinių technologijų centras, savivaldybių administracijos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki duomenų rinkimo pradžios – 2015 m. rugsėjo mėn.

2. Vykdam mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėseną renkami ir analizuojami duomenys Projekto metu sukurtiems stebėsenos rodikliams. Tačiau šie rodikliai nėra patvirtinti.

Siūlymas. Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymo Nr. V-1090/A1-314 „Dėl Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 7.2. ir 8. punktais (Žin., 2012, Nr. 82-4284), Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 14 d. įsakymo Nr. V-1201 „Dėl Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašo tvirtinimo“ 23.2 punktu (Žin. 2012, Nr.98-5004) ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugsėjo 3 d. įsakymu Nr. V-1301 „Dėl įgaliojimų suteikimo Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centrui“, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centrui patvirtinti stebėsenos rodiklių aprašus, Švietimo informacinių technologijų centrui, suderinus su Švietimo ir mokslo ministerija, patvirtinti stebėsenos rodiklių sąrašą.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, Švietimo informacinių technologijų centras ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki 2015 m. liepos mėn.

3. Remiantis Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu, savivaldybės vykdomoji institucija „10.1. organizuoja ir vykdo mokinių ir nesimokančių asmenų (iki 21 metų) profesinio orientavimo stebėseną savivaldybės teritorijoje“ (7). Kol kas savivaldybių ŠVIS naudotojai, atsakingi už profesinio orientavimo stebėseną, UKSIS pagalba gali tik peržiūrėti stebėsenos rodiklius.

Siūlymas. Parengus/patvirtinus Mokinių profesinio orientavimo stebėsenos vykdymo tvarkos aprašą, suteikti papildomų teisių savivaldybės ŠVIS naudotojams, atsakingiems už profesinio orientavimo stebėseną (pvz. savo savivaldybės mokyklų UKSIS duomenų pildymo statusų stebėjimas, savo savivaldybės mokyklų UKSIS duomenų ir rodiklių analizė ir kt.).

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo informacinių technologijų centras, savivaldybių administracijos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki duomenų rinkimo pradžios – 2015 m. rugsėjo mėn.

4. Atnaujinus stebėsenos rodiklius, reikalingas informacinės sistemos atnaujinimas.

Siūlymas. Atnaujinus/patvirtinus mokinių profesinio orientavimo stebėsenos rodiklius, atnaujinti UKSIS duomenų pildymo formą.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo informacinių technologijų centras, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki duomenų rinkimo pradžios – 2015 m. rugsėjo mėn.

5. Apibrėžus siektinas rodiklių reikšmes, UKSIS rodiklių lentelėje būtų galima faktines rodiklių reikšmes vertinti pagal jų atitikimą siektinoms bei rodiklių priklausomybę atitinkamai rodiklių reikšmių intervalo daliai: intervalas „Tenkina – Neutralus – Netenkina“ (angl. Range „Green – Yellow – Red“).

Siūlymas. Apibrėžti planuojamas/siektinas šalies mokinių ugdymo karjerai stebėsenos rodiklių reikšmes, atnaujinti UKSIS.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, Švietimo informacinių technologijų centras ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki duomenų rinkimo pradžios – 2015 m. rugsėjo mėn.

6. UKSIS sistemos pagalba yra sudėtinga tiksliai apskaičiuoti panaudotas profesinio orientavimo lėšas. Viena iš priežasčių – mokinio krepšelyje sujungtos lėšos mokinių pažintinei veiklai ir mokinių profesiniam orientavimui (kartais ir neformaliajam švietimui). Tai apsunkina profesiniam orientavimui panaudotų lėšų apskaičiavimą.

Siūlymas. Svarstyti į vieną mokinio krepšelio „eilutę“ sujungtų lėšų mokinių pažintinei veiklai ir profesiniam orientavimui išskyrimą į dvi dalis.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybių administracijos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki duomenų rinkimo pradžios – 2015 m. rugsėjo mėn.

7. Karjeros specialistų kaita mokslo metų eigoje apsunkina duomenų pateikimą UKSIS sistemai.

Siūlymas. Laiku ir išsamiai informuoti mokyklas apie renkamų ir teikiamų duomenų sąrašą, paprašyti mokyklų administracijų, keičiantis specialistams, perimti jų turimus duomenis, reikalingus UKSIS sistemai.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, savivaldybių administracijos, bendrojo ugdymo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. Iki 2015 m. liepos mėn.

8. Remiantis bet kurios kitos srities stebėsenos organizavimo ir vykdymo metodologija ir Projekto metu sukurtu Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio aprašu, stebėsenos procese, siekiant gauti ne tik objektyvius, bet ir subjektyvius kokybinius duomenis, turi būti organizuojamos karjeros paslaugų teikėjų ir gavėjų apklausos (tyrimai). Periodiškai atliekami tyrimai padėtų stebėti mokyklų karjeros specialistų pasirengimo teikti karjeros paslaugas lygį, mokinių karjeros kompetencijų lygį, karjeros paslaugų gavėjų (mokinių) pasitenkinimo paslaugomis lygį, ugdymo karjerai priemonių ir karjeros paslaugų kokybę.

Siūlymas. Skirti lėšų ir sudaryti darbo grupę mokinių ugdymo karjerai stebėsenos tyrimams užsakyti ir/ar atlikti.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, savivaldybių administracijos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

4.2. Rekomendacijos ugdymo karjerai kokybės tobulinimui

1. Didelę dalį profesinio orientavimo (karjeros) paslaugų finansavimo sudaro Europos Sąjungos paramos lėšos, tai kelia šių paslaugų tęstinumo riziką.

Siūlymas. Planuojant naujas veiklas ir priemones, kurioms įgyvendinti bus naudojamos ne valstybės lėšos, numatyti šių veiklų tęstinumo ir palaikymo mechanizmus, t.y. žmogiškuosius, finansinius, techninius, technologinius ir kt. išteklius.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybių administracijos, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir kt.

Igyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

2. Apie 160 įstaigų praėjusiais mokslo metais nepanaudojo jokių lėšų mokinių profesiniam orientavimui vykdyti.

Siūlymas. Skatinti mokyklų bendruomenes viena iš prioritetinių sričių laikyti mokinių profesinį orientavimą (ugdymą karjerai), skatinti mokyklų administracijas aktyviau naudoti profesiniam orientavimui skirtas lėšas.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, savivaldybių administracijos, bendrojo ugdymo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos ir kt.

Igyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

3. Projekto metu sukurtas Karjeros specialisto kompetencijų aprašas, kartu su Švietimo ir mokslo ministerijos atstovais sukurti karjeros koordinatoriaus ir karjeros konsultanto pareiginių nuostatų projektai, tačiau šiuos dokumentus reikia parengti įteisinimui ir patvirtinimui. Remiantis jais, nacionaliniu lygiu apibrėžiančiais mokykloje dirbančio karjeros specialisto kvalifikacinius reikalavimus, profesinės veiklos sritis, funkcijas ir kompetencijas, galima būtų įvertinti karjeros specialistų kvalifikacijos ir kompetencijų lygį, t. y. atlikti karjeros specialistų kompetencijų vertinimo ir įsivertinimo tyrimą.

Siūlymas. Remiantis parengtais dokumentais, susijusiais su karjeros specialistų kvalifikacija ir kompetencijomis, nustatyti mokykloje dirbančio karjeros specialisto sąvoką, patvirtinti dokumentą/-us, apibrėžiantį/-čius šio specialisto kvalifikacinius reikalavimus, profesinės veiklos sritis, funkcijas ir kompetencijas (tai gali būti pareiginiai nuostatai, profesijos standartas ir pan.).

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir kt.

Igyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

4. Praėjusiais metais netobulino kvalifikacijos arba nepateikė informacijos apie tai karjeros specialistai iš 140 įstaigų. Šalies rodiklio “Vidutinis karjeros specialisto kvalifikacijai tobulinti panaudotų valandų skaičius” reikšmė buvo 2 kartus mažesnė už Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje rekomenduojamą optimalų kvalifikacijos tobulinimo valandų skaičių

mokytojams – 40 ak.val./m. (Žin., 2012, Nr. 62-3152). Pagal šias mokytojams nustatytas normas tobulinti kvalifikaciją pavyko tik dviejų savivaldybių karjeros specialistams. Šalies vidurkio nesiekė du trečdaliai savivaldybių.

Siūlymas. Tirti karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimo poreikius, užtikrinti kvalifikacijos tobulinimo renginių pasiūlą, sukurti karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimo sistemą.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, pedagogų švietimo centrai, aukštosios mokyklos, savivaldybių administracijos ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

5. Praėjusiais metais beveik kas trečias šalies mokinys rengė savo karjeros planą. Tačiau apie pusė savivaldybių nesiekė šalies vidurkio, o profesinio mokymo įstaigų mokiniai ypač pasyviai pildė karjeros planus.

Siūlymas. Populiarinti šią ugdymo(si) karjerai priemonę ir sudaryti sąlygas mokiniams (ypač tam tikrose savivaldybėse, ypač profesinio mokymo įstaigose) rengti karjeros planus.

Atsakinga (-os) institucija (-os). Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, savivaldybių administracijos, bendrojo ugdymo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos centras ir kt.

Įgyvendinimo laikotarpis. 2015 m.

Naudota literatūra ir šaltiniai

1. Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis [interaktyvus]. (2011). Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija [žiūrėta 2015 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.mukis.lt/lt/profesinio_orientavimo_paslaugos_mokykllose.html>.
2. Brazienė R., Mikutavičienė I. Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: švietimo, darbo ir užimtumo politikos aspektas. Viešoji politika ir administravimas. 2013, T.12, Nr.1.
3. Commission staff working document: Towards more knowledge-based policy and practice in education and training (SEC (2007) 1098) [interaktyvus]. The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [žiūrėta 2014 m. vasario 20 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/edu/ceri/39442860.pdf>>.
4. Čiuladienė G. Duomenys ir naudojimas jais: poreikis, kokybė, efektyvumas [interaktyvus]. (2013). Vilnius: Ugdymo plėtotės centras [žiūrėta 2014 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/tobulinimas/renginiai/medziaga/mdiena11/Ciuladiene_Grazina.pdf>.
5. Young people not in employment, education or training (% of total population) [interaktyvus]. (2014) [žiūrėta 2015 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tipslm90&language=en>>.
6. Lietuvos švietimas skaičiais 2014. Bendrasis ugdymas [interaktyvus]. (2014). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras [žiūrėta 2015 m. kovo 12 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/609_3903dbc89af8cd82e2a279bfd613b79b.pdf>.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. V-1090/A1-314 „Dėl profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2012, Nr. 82-4284).

8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 14 d. įsakymas Nr. V-1201 “Dėl Valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos tvarkos aprašo tvirtinimo” (Žin., 2012, Nr. 98-5004).
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos prioritetų įgyvendinimo pažangos lentelė [interaktyvus]. (2014). Vilnius: Lietuvos Respublikos Vyriausybė [žiūrėta 2015 m. kovo 4 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.lrv.lt/bylos/vyriausybes/2015%20pazangos%20lentele.pdf>>.
10. NEETs - Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe [interaktyvus]. (2012). Eurofound [žiūrėta 2014 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1254.htm>>.
11. Rekomendacijos savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rengimui [interaktyvus]. (2011). Vilnius: Higienos institutas, Sveikatos informacijos centras, Epidemiologijos ir biostatistikos skyrius [žiūrėta 2014 m. sausio 27 d.]. Prieiga per internetą:
<[http://www.kaunovsb.lt/tl_files/Failai/Stebesena%20\(monitoringas\)/rekomendacijos%20ataskaitoms_12_27.pdf](http://www.kaunovsb.lt/tl_files/Failai/Stebesena%20(monitoringas)/rekomendacijos%20ataskaitoms_12_27.pdf)>.
12. Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio analizė ir įgyvendinimo rekomendacijos [interaktyvus]. (2012). Vilnius: Alna Software, Ernst&Young [žiūrėta 2015 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.mukis.lt/lt/profesinio_orientavimo_paslaugos_mokyklose/stebesenos_modelis.html>.
13. Ugdymo karjerai stebėsenos sistemos modelio aprašas [interaktyvus]. (2012). Vilnius: Alna Software, Ernst&Young [žiūrėta 2015 m. kovo 2 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.mukis.lt/lt/profesinio_orientavimo_paslaugos_mokyklose/stebesenos_modelis.html>.
14. Visą gyvenimą trunkančio orientavimo veiklos kryptys: pažangos apžvalga. 2008–2010 m. Europos visą gyvenimą trunkančio orientavimo politikos tinklo darbo ataskaita [interaktyvus]. (2011) [žiūrėta 2014 m. balandžio 16 d.]. Prieiga per internetą:
<http://www.elgpn.eu/publications/browse-by-language/lithuanian/LT_ELGPN_2008_10_Short_Report.pdf/view>.

Priedai